

ordine disposuit? Aut quis negat ipsum esse bonum, qui sola bonitate sua naturas rationales creatas creavit de nihilo, ut suæ benedictionis participes efficeret? Similiter de Filio nullus dubitare debet, quod non sit omnipotens, et bonus, per quem omnia facta sunt, et qui bono Patri consubstantialis est. De Spiritu sancto similiter nemo dubitet, quod non sit omnipotens et sapiens, quia ipse ornarit cælos (*Job xxvi*).

Tribus ergo omnipotentia, tribus sapientia, tribus convenit benignitas. Et mirum est, qualiter illi insensati homines contra tot auctoritates in hac veritate concordantes audeant suos errores inducere, quibus contra veritatem fidei catholicæ impune mentiri non sufficit, sed apud vulgus illiteratum nomen suum gloriantur per sua figmenta difamare; insuper addentes se ad plenum cognoscere in unitate divinæ substantiæ esse genituram Filii a Patre, et processionem ab utroque Spiritu sancti. Sed eorum contumax præsumptio evincitur a beato Clemente, qui dicit: «Nec quærat, quomodo genuit Filium, quod angeli nesciunt, et prophetis est incognitum. Unde illud dictum est: *Generationem ejus quis enarrabit (Isai. lxi)*? quando secretam originem cum proprio Filio novit ipse solus, qui genuit, nec a nobis Deus discutiendus est, sed credendus.» Hoc testimonio sancti Clementis apertissime confuta-

tur istorum stultitia, qui se jactant profundum scientiæ Trinitatis mysterium ad plenum cognoscere. Ergo nulli tanta inesse debet dementia, ut hoc divinæ naturæ secretum incomprehensibile conetur acumine sui ingenii comprehendere, et tanquam comprehensum præsumat aliis jactanter explanare, et econtra nullus adeo sit obstinatus, ut ideo credere nolit, quia ad plenum non intelligit inscrutabilia mysteria sanctæ Trinitatis; sed quicumque dubitare incipit, quia non intelligit, recurrat ad supradictas auctoritates, quæ affirmant, neminem in hac vita de Deo habere perfectam notitiam. Quibus instructus incipiat de Deo credere, quod credidit Petrus. Hujus umbra infirmos sanavit, et alii martyres et confessores, quorum sanctitas non solum in vita, sed et post mortem miraculis incomparabilibus innotuit. Quod si contigerit argumentis dialecticis, quæ juxta solitum naturæ cursum, et usus vocum inventa sunt, vel Judæum vel hæreticum impugnare veritatem catholicam, quæ est de natura divinæ substantiæ, omnia ineffabiliter transcendente, quamvis Catholici nequeant humana ratione refellere, tamen nihilominus in fide, quæ tantis auctoritatibus munita est, constanter permaneat, memoriter recollens, illam fidem non habere meritum, cui humana ratio præbet experimentum.

ANNO DOMINI MCCHI

SANCTUS WILHELMUS

ABBAS S. THOMÆ DE PARACLITO

IN DANIA

SANCTI WILHELMI ABBATIS VITA

AUCTORE ANONYMO, EJUS DISCIPULO

(*Scriptores rerum Danicarum mediæ ævi, partim hactenus inediti, partim emendatius editi, quos collegit et adornavit Jacobus LANGEBEK, sacr. Reg. Maj. a consiliis status et tabularii sanctioris præfectus; post mortem autem viri beati recognovit, illustravit publicique juris fecit Petrus Fridericus SURM. Vol. I-VIII, in-fol. — Tom. V (Havniæ 1786), pag. 458.*)

OBSERVATIONES PRÆVIÆ.

Vita hæc exscripta est per B. Langebekium ex magno opere *Actorum Sanctorum*, t. I mens. Aprilis, p. 625-645, cum adnotationibus non indoctis Henschenii et Papebrochii, qui tamen, ut exteri, in rebus nostris Danicis interdum hallucinantur. Vide in primis not. e, p. 632, ubi putant Eschiloe et Isselfort (sic male scribunt pro *Isefiord*), idem denotare, nomenque detortum esse ab *Eschil*, cum tamen *Isefiord* nostra lingua idem est ac sinus glacialis; Eschilsoe, quæ vox significat Eschilli insulam, autem nomen suum sine dubio traxit ex nomine viri Eschil. Doctam sane introductionem hi duumviri vitæ hujus sancti

præmiserunt a p. 650 ad 674, cujus summa hæc est : Domum S. Victoris Parisiensis feudatam esse 1129, et primam fuisse in ista urbe regia Canonicorum Regularium S. Augustini ; ex hac domo priorum S. Genovefæ Odonem anno 1140 exisse, cujus disciplina informatus sanctus hic Guilielmus ; Wilhelmum mortuum 6 Aprilis et canonizatum per papam Honorium III, anno 1224, xii Kal. Februarii, qui in bulla testatur, se fecisse inquiri de predicti famuli Dei vita, fama et miraculis per Thomam, quondam archiepiscopum Lundensem, ac per Petrum, Roskildensem episcopum, et abbatem de Ervado (*Herivad*) Cisterciensis ordinis. Pergunt porro docti hi duumviri : « Eodem, quo expedita est bulla anno (nempe 1224), facta quoque solemnitas est ; peregit eam Petrus Jacobi (Sunonis) filius, episcopus Roskildensis, et sub episcopo Nicolao Stig facta est translatio in Ebelhosi anno 1238. Ad calcem codicis Victorini, ex quo hæc vita edita est, inveniuntur orationes breves quædam in honorem S. Wilhelmi, quas Papebrochius Heuschentiusque quidem in introductione inseruerunt. Cum autem, duumviris sæpe memoratis scribentibus, dies mortis sancti hujus viri incidit in diem Paschalem, festum ejus translatum est ad xvi Kalendas Julii, ne identidem impediretur eidem decreta annua veneratio. Postea tamen nomen Wilhelmi sic exolevit apud ordinis ejus fratres, ut nec memoratus sit a Canonicis Regularibus in officiis propriis, nec numeratus inter sanctos sui ordinis in Calendario ante annum 1613 ; sed tunc cura Pennotti, lecta ejus Vita apud Surium, nomen ejus proliit inter propria ordinis officia, primum Romæ, dein Montibus anno 1625, et deinde Venetiis 1643, atque in aliis postea ditionibus.

Hæc Vita edita est a Surio in *Vitis sanctorum*, t. II, p. 98, sed juxta sui ipsius testimonium a se locis aliquot in compendium redacta, plerumque etiam phrasi mutata juxta ejus consuetudinem. Auctores autem *Actorum Sanctorum* hanc postea ediderunt, ut supra dixi, ex codice ms. monasterii S. Victoris Parisiis. Hi doctissimi viri putant auctorem Francum fuisse, et ex eo evincunt, quod *Percas Perticas* vocat (ex Franca voce *Perche* sine dubio factas) ; extremis tamen annis cum eo in Dania vixisse ; inde falsas ejus narrationes de S. Wilhelmi actis in Francia fluxisse ; credibile enim est sanctum non loqui solitum de suis laudibus, quas ergo scriptori fuit necesse ab aliis mutuare, qui per tertiam manum traditas retulerunt res quinquaginta annis ante se in aliena terra gestas. Veritatem autem rerum in Francia gestarum cognoscere possumus ex epistolis abbatis Sugerii, (quorum nonnullæ editæ sunt in Martene *Thesauri nove Anecdotorum*, tomo I, col. 414, etc., ubi tamen nil hanc ad rem pertinens invenitur) apud Duchesnum in *Historiæ Francorum scripturis*, t. IV, pag. 493-546, editis (1), ubi præsertim p. 506 edocemur mutationem in ecclesia S. Genovefæ non factam esse ad ardentissimas preces San-Victoriani abbatis, verum ad ipsorummet sæcularium Canonicorum postulationem, quarum tamen, ut ex alia ejusdem Sugerii epistola ad papam Eugenium vidimus, nonnulli valde contradicebant. Claudius du Molinet in epistola ad editores *Actorum Sanctorum* monuit, in Necrologio S. Victoris exstare nomina decem fratrum S. Genovefæ, et inter eos Guillelmi subprioris, qui sine dubio noster Wilhelmus est.

Noster Stephanus in Prolegomenis ad Saxonem, c. 14, p. 10, ait, in bibliotheca Academicæ Hafniensis exstitisse codicem antiquum, et ibi hæc verba reperiri : « Anno Domini 1161 misit Absolon, episcopus Roskildensis, Saxonem, præpositum Roschildensem, Parisios, ad ecclesiam S. Genovefæ, et adduxit fratrem Wilhelmum, cum aliis tribus fratribus, in Daniam. Et factus est abbas S. Wilhelmi in Eschilsio, ubi erant Canonici Regulares, nihil præter nomen et habitum habentes, qui antea habuerant priorem prælato. Obiit autem S. Wilhelmus xi anno, postquam curam pastorem suscepit, et sepultus in monasterio D. Thomæ, in oppidulo Selandiæ Ebelholt dicto, anno 1202. » Hucusque hoc manuscriptum. Mihi clarum est hanc membranam continuisse vitam S. Wilhelmi, in nonnullis autem diversam ab illa quam in lucem hic edimus, quod mentio Saxonis evincit. Dicta vero membrana perit in incendio Hafnienii 1728. P. amicis meis Langebekius collegit multa ex Breviariis, etc., uti ex *Breviario Roschilensi*, et Fasciculo n. 670 in ms. Magæanis, cui titulus : *Historiæ lectiones de Sanctis, Breviario Slesvicensi, Missali Hafniensi*, quod omne tamen omittit decrevi ob rationes superius alatas. In Bartholinianis tomo I, vel II, exstat privilegium Absalonis tunc Roskildensis episcopi, datum monasterio S. Thomæ de Eschildsoc anno 1171, et ejusdem duæ confirmationes, quas dedit, alteram episcopus, alteram archiepiscopus, pluresque aliæ litteræ confirmatione et gratis plenæ paparum, regum nostrorum et archiepiscoporum Lundensium, usque ad Christianum II et annum 1517 de monasterio in Ebelholt, ubi etiam, p. 581, occurrit Institutio domini abbatis Wilhelmi super anniversaria die ejus, quomodo sit agenda post obitum ejus, ubi inter alia nos docet, patrem ejus fuisse vocatum Radulum et matrem Emeliniam. Natalem autem locum non nominat, invenitur autem in Saussayi *Martyrologio Gallicano*, p. 193, Lutetiæ Parisiorum. Post obitum fama S. Wilhelmi, inclaruit apud externos. Sic enim scribitur de eo in *Chronico Alberici*, part. II, p. 528, « anno 1228, in Dania, S. Guilielmus abbas canonizatus a papa, multa miracula fecit de die in diem ; » et in *Annalibus Colmariensibus* apud Ursticum, t. II, p. 6 : « Anno 1252. S. Wilhelmus miraculis claruit. »

Apud nos etiam magna semper fuit fama S. Wilhelmi, quare patres nostri magna contentione asseruerunt exstare apud se quasdam sacri ejus corporis reliquias ; uti canonici ecclesiæ D. Mariæ Hafniæ digiti ejus ; minores Hafnienses de tunica, de calceis et de cingulo ejus ; minores Roskildenses articulum digiti, item de calceis, de terra et baculo, de cista et de ossibus ejus, ut docent nos libri reliquiarum postmodum in hoc opere edendi. Non longe a Ringstadio apud Vigersted est in Sialandia adhuc fons, qui vocatur S. Wilhelmi, et ab ægrotis visitatur vigilia S. Joannis Baptistæ. Maximam tamen sui memoriam apud nos reliquit epistolis suis, quæ adhuc exstant, licet nonnullæ periere, et post vitam hanc locum obtinebunt. Præterea reliquit *Genealogiam regum Danorum* a Langebekio editam, t. II, p. 154-163, quæ scripta est in gratiam Ingeburgis reginæ, ut monstraret S. Wilhelmum nullam consanguinitatem intercedere inter eam et maritum Philippum Augustum, Franciæ regem, cujus prætextus rex voluit matrimonium dissolvere, qua in re S. Wilhelmus multos labores et diligentiam magnam præstitit Kanuto VI regi nostro fratrique Ingeburgis.

Quod translatio S. Wilhelmi facta sit 1238 discimus ex *Annalibus* apud Langebekium, t. IV, p. 24, ex *Chronologia*, t. II, p. 168, et ex *Chronico Sialandiæ*, p. 629.

Ad monasterium de Ebelholt quod attinet, quæ supersunt ruinæ ejus monstrant priscis temporibus magnum illud fuisse. Apparet etiam vestigia horti. Hoc epitaphium adhuc ibi servatum est : « Hic sepultus est nobilis vir D. Ako Andræ miles cum uxore Anna Dorothea, qui ob. Dronningholm ; orate Deum pro illis. 1520. » cum duobus insignibus, et infra « 1511 Virgo Anne Bilds Datter (illa). » Apud Apud Langebekium, tom. IV, pag. 624, in *Chronico Sialandiæ* exstat ejusmodi epitaphium sancti hujus viri :

1 (1) Epistolæ Sugerii exstant *Patrol.* t. CLXXXVI.

*Parisiis natus, dictis factisque ceatus,
Mundo sublatus, jacet hic Guilielmus humatus.*

In diplomatibus invenio sequentes abbates in Ebelholt post Wilhelmum : Riccardum 1218; Wilhelmum 1258; Ascerum 1385; Benedictum Esberni 1403 et 1417; Matthæum 1423; Joannem Andreæ 1435 et 1449; Thomam Budh 1457 et 1464; Jeip Nicolai 1477 et 1498; Claudium Martini 1505 et 1512; Nicolaum Juni 1503, 1512 et 1515. Religione evangelica in his regionibus introducta, monasterium hoc fuit cum aliis sæcularizatum, annoque 1548 possessum ut feudum a Christophoro Thrandi. Demum cum oppido destructum, cum arx Fridericsburgensis ædificaretur. Vide Sperlign in Test. Abs. not. 40. Juxta litteras regis Friderici II de die 29 Maii et anno 1561, tunc etiamnum stetit ecclesia de Ebelholt, quæ erit magna et vasta. In libro Datico Lundensi apud Langebekium, t. III, p. 500, vocatur hoc monasterium Sancti Thomæ et Sancti Wilhelmi de Paraclito.

INCIPIT VITA.

CAPUT PRIMUM.

Ad S. Genovesæ sæcularem canonicum dissoluti collegæ persequuntur, Regulares illuc inducuntur.

Beatus Wilhelmus, ex nobili ortu prosapia (1'), venerabili viro Hugoni, abbati S. Germani de Pratis (2), a parentibus suis ad educandum traditus fuit, qui eum ut nepotem suum benigne suscipiens, litteralibus studiis diligenter erudiri fecit. Cumque adhuc infantulus in claustro apud S. Germanum nutrireretur, ac primis elementis litterarum informaretur, studiose considerabat, quomodo monachi in claustro sederent, legerent, cantarent et orarent; unde, velut apud prudentissimam, florum diversitatem inveniens, munera mellis ab eis suscepit, et in favo cordis sui recondebat. Meditabatur namque tunc mente puerili, quod devotus postea impleverit ætate senili. Divina itaque sibi cooperante gratia, multos cœvos suos docilitate ingenii præcellens, studio liberalium artium transcendit; atque inter ipsos magistros artium scientia et doctrina conspicuos, famosus habebatur. Igitur abbas Hugo de profectu et honestate morum nepotis sui exsultabat uberius, et gratias Deo agebat; volensque ejus utilitati in posterum esse provisum, ei in subdiaconum promotio præbendam in ecclesia Parisiensi apostolorum Petri et Pauli et B. Genovesæ, in qua tunc sæculares erant canonici, acquisivit. Factus itaque canonicus sæcularis, omnia, quæ ad eum pertinebant, prudenter exsequabatur. Animadvertens etiam, quod in tenera ætate sui educatus monachos in quiete degentes facere cognoverat, accepto libro sæpius in claustro solus sedebat et legebat, et in divina lectione se exercebat.

Quod videntes concanonici sui, indignati sunt vehementer; et ejus bonis moribus invidentes, unde deberent proficere, inde cœperunt deficere. Cogitationes suæ adversus eum erant in malum, inflammatae a gehenna. Stridebant siquidem dentibus in eum, nec poterant ei quidquam pacifice loqui; *sepu/crum enim patens erat guttur eorum, linguis suis dolose*

A agebant, venenum aspidum sub labiis eorum (Psal. xiii). Unde convenerunt in unum adversus (1'sal. ii) innocentem, dicentes: « Viri fratres, quid faciemus? Ecce homo iste multa contra nos et consuetudines nostras facit: nam contrarius est operibus nostris, monasticam volens super nos inducere vitam. Ad memoriam revocemus, quod ait philosophus (3):

*Principiis obsta: sero medicina paratur,
Cum mala per longas convaluere moras.*

Obstemus igitur ejus malis adinventionibus et eas radicite extirpemus; nam si dimiserimus eum sic, venient non tantum Romani, sed et summus pontifex et Francorum rex, et tollent nobis locum, nobisque ejectis, viros alterius schematis in tabernaculis nostris regnare facient, et erimus in proverbium omni populo. » Hæc et his similia quasi spiritu prophetiæ inter se alternabant; ignari quod tale quid eis post annos paucos esset venturum.

Ab illo ergo die cogitabant, quomodo eum affligerent, et fraude circumventum; a sua canonica citius eliminarent; et rei facti sunt in cogitationibus suis. Unus ergo ex ipsis, qui ei cæteris familiarior esse videbatur (nescitur ex propria deliberatione, an aliorum suggestionem) sub quadam dilectionis specie, quam non gestabat in corde, eum convenit secreto, dicens: « O charissime et omni dilectione dignissime, est secretum, quod tibi volo dicere, si tu adjuratus promiseris hoc te nulli manifestaturum, donec opere complevero, quod mente pertracto. »

Ad hoc vir Domini respondit, se optime posse habere celatum, quod ille voluit esse secretum. Tunc ille: « Diu est, charissime frater, quod desiderio vitæ cœlestis, vitam istam, quam tenemus, mutare disposui; nam licet vocatur vita, mors tamen potius dicenda est quam vita; quia amatores suos ad æternam perducere cognoscitur mortem. Mundus enim in maligno positus est, et omni immunditia plenus, qua suos indesinenter irretit; unde attendamus quod Dominus in Evangelio ait: *Vigilate, quia nescitis diem neque horam (Matth. xxi.).* Et iterum:

1145.

(3) Ovidius in *Remedio amoris*, v. 91 et 92.

(1') Natus sub annum 1105, quippe qui anno Christi 1203 ætatis 98 obiit. LANGEBEKIUS.

(2) Hic Hugo factus est abbas 1116, et mortuus

Qui non renuntiaverit omnibus his quæ possidet, non potest meus esse discipulus (Luc. xiv). Et Apostolus: Hora est jam nos de somno surgere (Rom. xiii). Surgamus ergo de somno culpæ et ornemus lampades nostras, et cum prudentibus simus vigiles; ut, veniente patrefamilias, sine repulsa ingrediamur cum eo ad nuptias. »

Cumque ille intente auscultaret verba ipsius, adiecit: « Si fuerimus duo, fovebimur mutuo obsequio. » Cui vir Dei respondit: « Salutaria sunt, quæ perorasti, et sapienti super aurum et lapidem pretiosum desiderabilia. Sed quid faciemus? » At ille: « Si vere caduca et transitoria mundi relinquere voluerimus, nos cum nostris Deo fideliter in religionis habitu offeramus. » Ad hæc ille subridens, ait: « Nondum velle habeo monachari; sed pro salute animæ meæ et tuæ, si dictis facta compenses, faciam quæ hortaris; ita tamen, ut quod te prius videro aggressum, tutius ipse sequar. » At ille gaudens, intulit: « Bene dixisti, ita fiat. » Cumque sæpius inter se de contemptu mundi et de suo proposito familiaria sererent colloquia, placuit utrique quantocius adire monasterium monachorum, quod Charitas (4) nuncupatur. Quo cum pervenissent, dator hujus consilii, accito Patre monasterii, causam adventus ipsorum humiliter aperit; quorum adventu ex voto ille gavisus, charitatis brachiis eos amplectitur, et in hunc modum dat responsum: « Dominus noster ait: Qui venit ad me non ejiciam foras (Joan. vi). Huic ego innixus sententiæ, libenter vobis temporalia et spiritualia hujus domus impertiar, et huic sanctæ congregationi vos associare curabo, si a proposito non defeceritis. » Cui cum grates pro tam dulci responso, et pro eo quod eorum decrevisset acceptare petitionem, retulissent multimodas; jubet abbas eos in hospitium recipi, et eis necessaria administrari.

Cumque residerent, ille Wilhelmum sic alloquitur: « Jam, Domino favente, bonum opus et salutis animarum nostrarum proficuum inchoavimus; restat ut, ipso adjavante, ab incepto nequaquam desistamus. Quam felix es, frater dilecte, quod nullius impedimento temporali subjaces; sed ab omnibus expeditus, habitum ad præsens cum his sanctis viris potes accipere! Me autem ad modicum oportet domum repedare, ut matri et sorori meæ tutorem provideam; quia impium et gravissimum esset mihi peccatum, eas sine tutela relinquere; cum Apostolus dicat: Si quis suorum curam non habet, maxime fidelium, fidem negavit et est infideli deterior (I Tim. v.) Tu autem æquo animo esto, et noli ægre ferre ad tempus absentiam meam; sed quod habes facere, fac citius (Joan. xiii). Ego autem expleto termino induciarum a te mihi creditarum, coram Deo et sanctis ejus me promitto velociter reversurum. » Tunc Wilhelmus, quod Spiritu Dei hæc non agerentur persentiens, sed ut eum a

(4) In Actis sancti. M. Apr., t. I. p. 627, not. C, putatur Charitatis monasterium fuisse in diocesi

A se disjunctum loris vinciret claustralibus, sic respondit: « Maturior ætas te ad præeundum provocat, ne autem ætate juniorum non te prævenire, sed magis decet subsequi: hoc etiam in initio admonitionis tuæ me tibi recolo pollicitum fuisse. » Tunc hujus doli inventor, videns fraudis suæ commenta effectu frustrari, longa suspiria ab imo traxit pectore, atque dicebat: « Differamus ergo in aliud tempus. » Et sic a clauastro recedentes, per iter quo venerant remeabant, et in se ipsam reciprocatam, mentita est iniquitas sibi (Psal. xxvi).

Dominus abbas Hugo, semper eodem zelo dilectionis circa profectum nepotis sui inconcusse fervens, cum in gradum diaconi promoveri voluit, quod cognoscentes æmuli sui, dolore cordis intrinsecus tacti, timebant, ne, si ordinaretur in ecclesia sua, ad majorem promoveretur dignitatem. Ideo timori suo solatium excogitantes, episcopum Parisiensem precibus circumvenerunt multimodis, ut eum omnino ad promovendum non susciperet, aut eo tempore sacros ordines facere penitus desisteret. Quorum precibus episcopus victus, et eorum verbis nimium credulus, quia eum in multis accusabant, sacros ordines facere distulit. Sed Deus omnipotens, qui comprehendit astutos in astutia sua, et perdit sapientiam sapientium, et intellectum intelligentium reprobatur, quod moliti fuerant contra nepotem suum, abbatem Hugonem minime latere voluit. Unde idem abbas illum cum litteris suis Silvanectensi (5) episcopo ordinandum transmisit; et quod voluit, idem episcopus devotus implevit.

Adeptus itaque diaconatus officium, domum rediit, nullo canonicorum suorum sciente, quo vel ad quid abierat. Sabbato subsequenti intitulatur ad homiliam legendam, quia vicarium propter eorum importunitatem habere non poterat. Hoc autem faciebant, ut ipso non habente qui Leviticum pro eo officium expleret, secundum quod institutio præbendæ suæ exigebat, scandalizaretur; et ipsi materiam malignandi contra eum haberent. Nocte Dominica, cum septima lectio pronuntiari debuisset, ipse ad eandem pronuntiandam accessit, et aperto libro, alta voce: *Jube, Domine*, personavit; erat autem evangelium (Luc. xi): *Erat Jesus ejiciens demonium, et illud erat mutum*. Ad cujus jussionis vocem repleti stupore magno et extasi, in eo quod contigerat illis, obmutuerunt et siluerunt a responso benedictionis; et quoniam renovatus est dolor eorum, relictis matutinis et choro, exierunt unus post alterum, incipientes a senioribus, et remansit Wilhelmus solus ad pulpitem, et magister Albericus in medio choro, qui erat vir bonus et justus: hic non consenserat consilio et actibus illorum, sed expectabat regnum Dei.

Maene factu, cum canonici in unum convenissent, et de his quæ facta fuissent ad invicem ruminarent; superveniens magister Albericus, sic orsus est loqui: « Hoc vere possumus dicere, quia hac nocte Bisontino, quod fundatum est 1133.

(5) Hodie Sentlis.

vidimus mirabilia. Et quis non miretur? mirum non est, quod unicus omnipotentis Dei Filius dæmonium, quod erat mutum, ejicere potuit, et loquente muto miratæ sunt turbæ; sed illud mihi magis admirabile quod domino Wilhelmo homiliam pronuntiante: *Erat Jesus ejiciens dæmonium*, ejecti sunt concanonici sui de ecclesia, homines videlicet rationales; et ipso loquente, facti sunt muti; et fratres sui elongaverunt ab eo, et noti quasi alieni recesserunt. Ipso sermonem finiente, facti sunt persecutores servi Dei in parabolam omnibus, qui hæc audierant.

Beatus autem Wilhelmus, jugi meditatione verbi Dei roboratus, in omnibus se prudenter regebat, ut cum Psalmista posset dicere: *Dominus mihi adjutor est, non timebo, quid faciat mihi homo* (Psal. cxvii). Et iterum: *Mihi autem adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam* (Psal. lxxii). Cumque adjutorio Dei, cujus iudicium abyssus multa, et contra cujus examen non est stabile hominis consilium, patientia armatus adversarios suos, in incepta malitia perseverantes, redderet inermes; cujusdam præposituræ dignitate sublimatur. O Christi pietas, omni prosequenda laude! qui famulum suum in tempore beneplaciti sui novit extollere, quem ante tempus illi invidiæ moliebantur opprimere. Concanonici autem sui, turpi marcentes otio, in apparatu regio ederunt et biberunt ad luxuriam, in superbia et in abusione, usque in diem, in qua dominus Eugenius papa intravit Galliam, habens præter ea, quæ extrinsecus erant instantia quotidiana, sollicitudinem omnium Ecclesiarum sibi a Deo commissarum. Illic superbiam eorum confregit, et ad nihilum redegit; nam, illo adventiente Parisius, quod metuebant evenit, et quod verebantur accidit eis (Job iii): non fortuito quidem, nec Wilhelmi actum aut præmeditatum consilio; sed divinæ sapientiæ justo cuncta disponente iudicio.

Volens itaque dominus papa scire, si florisset vinea, si flores fructus dedissent, secessit in partes Galliæ: cui Parisius appropinquanti rex Ludovicus et episcopus ejusdem civitatis, cum multitudine clericorum et laicorum, occurrunt; et honorifice susceptum ad ecclesiam B. virginis Mariæ cum magno tripudio perducunt. Post paucos dies placuit ei ecclesiam B. Genovefæ visitare, et ibi divina celebrare, quia apostolica dicebatur. Quo cum pervenisset, pallium sericum ante altare a ministris ecclesiæ deponitur, ubi dominus papa ad orandum prosternitur. Oratione completa vestibulum ingreditur, et ad missam celebrandam sacris vestibus induitur. Interea ministri domini papæ pallium sericum tollunt, affirmantes illud sibi deberi, secundum antiquæ consuetudinis morem. Quod famuli canonicorum indigne ferentes, pallium ab eorum manibus extrahere moliantur: Romani econtra totis nisibus illud sibi attrahere non desistunt. Quid in his moror? Trahere ad invicem non destiterunt, douce

A scisso frustatum pallio pugnæ se percuterent, et ministri ecclesiæ servos domini papæ sanguinolentos adhibitis fustibus redderent. Cumque clamor discordantium in ecclesia attolleretur, occurrit rex Ludovicus, eos compescere volens; illi vero, quia *obscuratum erat insipiens cor eorum* (Rom. i), regem in decore suo venientem non verebantur, sed eum sicut alios validis ictibus affecerunt.

Cumque hæc agerentur, quidam ex familia domini papæ, scissa veste et facie unguibus-exarata, domini sui advoluti pedibus, lacrymabiliter ei injurias suas proponunt, dicentes: « Ecce quomodo honorantur, quos dominus papa vult honorari. Talene nobis debetur præmium, qui reliquimus Romam et nostram, et secuti sumus te? Habeat jam Roma pudorem: nusquam fuimus sine honore nisi in ecclesia ista, in qua acciderunt nobis mala, quæ non merebamur; unde: *Opprobrium facti sumus vicinis nostris, subsannatio et derisio his qui in circuitu nostro sunt* (Psal. lxxviii); sed, si quid potes, aufer opprobrium nostrum (Isa. lv). » Cum autem apostolicus cuncta cognovisset, quæ facta fuissent, nimia exacerbatus indignatione, respondit: « *Mihi vindicta et ego retribuam* (Rom. xii). » Et accersito domino rege Ludovico, sic fatur. « Ego ob reverentiam apostolorum Petri et Pauli et B. Genovefæ, huc accessi divina tractare mysteria: et canonici hujus ecclesiæ, maligni et insipientes, timorem Domini abjicientes, famulos meos, ut me ad iracundiam provocarent, pugnæ et flagellis occiderunt. Sed ne diu glorientur in malitia sua, tu, qui causa ecclesiæ hujus tueris, mihi de prædictis transgressoribus justitiam exhibere ne moreris. » Rex autem domino papæ, a se justitiam quærenti, ait: « Pater sancte, cui querelas injuriæ mihi illatæ exponam, aut quis mihi justitiam faciet? nam ego ut vestri, dum eos disjungere conarer; graves ictus furentium sustinui. Sed cum tibi a Domino ligandi atque solvendi justo iudicio collata est potestas, ecce in manu tua sunt; redde retributionem eorum ipsis. » His dictis, simul ab loco illo recesserunt.

Cum autem simul pergerent, iterum ortus est sermo inter illos, quomodo superbiam illorum canonicorum destruerent, et vineam illam aliis agricolis locarent, qui redderent fructum ejus temporibus suis. Nec tamen cuiquam eorum violentiam inferre voluerunt, ut præbenda sua privarentur, priusquam Deus tolleret eos de medio, quia multi ex eis nobiles et scientes exstiterunt; sed ut injuriam eis illatam, sine peccato, per viros religiosos vindicarent, eis ecclesiam B. Genovefæ committendo. Decreverunt ergo Nigros monachos ibidem esse constituendos; sed hoc eos maxime angebat, quod ad eorum emolumentum, præter unam præbendam, quæ tunc forte vacabat, non habebant. Abbas itaque S. Victoris, comperto eorum consilio de mutatione ordinis, dominum papam et regem Ludovicum precibus circumvenit affectuosius, ut ordo S. Augustini in ecclesia, ad honorem Dei et apo-

ptolorum Petri et Pauli et B. Genovefæ virginis, A horum patrocinio institueretur : multis asserens assertionibus, quod facilius ex contumacibus illis ad regularem vitam ipsorum, quam ad habitum et consuetudinem monachorum converterentur.

Apostolicus autem et rex Ludovicus, cognoscen-
tes bonam famam ipsius abbatis et suorum fratrum,
et religionem ipsam per omnes vicinos eorum ex-
tollit et domum S. Victoris magnæ charitatis odore
redolere; petitioni abbatis, justo desiderio flagran-
tis, gratum præbuerunt assensum. Electus est die
postero in abbatem Odo prior, homo sanctæ con-
versationis ac totius prudentiæ, et religionis inde-
fessus amator : missique sunt cum eo duodecim
canonici, viri honesti et bonæ famæ ad ecclesiam
B. Genovefæ, sicut ipsius virginis decebat purita-
tem : sicque ordo B. Augustini in ecclesia B. Ge-
novefæ, privilegio domini papæ Eugenii ac Christia-
nissimi regis Ludovici, immutabiliter confirmatus,
usque in hodiernum diem ibidem conservatur. Ecce
ut in principio commemoratum est, canonici prio-
res, Calphæ prophetiam habentes, locum suum per-
diderunt, et datus est locus ille genti alienæ, genti
videlicet religiosæ, vineam Domini religiose excol-
lenti.

CAPUT II.

S. Wilhelmus, e sæculari regularis canonicus factus, magni zeli exempla præbet.

Cum hæc agerentur, Wilhelmus in præposituram
suam secesserat, de rebus domesticis cum amicis C
suis tractans et disponens, die sequenti, cum ad
mensam suam diversis ferculis oneratam cum suis
discubisset, ecce quidam subito intravit, qui eum
sic allocutus est : « Salutat vos dominus abbas Odo
de B. Genovefa, et litteras istas vobis transmittit. »
Ille ultra quam credi potest admirans salutantis
verba, ait : « Quis est ille abbas, vel quando fuit
abbas in ecclesia B. Genovefæ ? » Cui nuntius :
« Odo, prior de S. Victore, ipse est abbas in ecclesia
B. Genovefæ, heri a summo pontifice et domino
rege ibidem constitutus. » Ad hæc Guilhelmus : « In
somnia hæc audio ? An vera mihi refers ? » — « Vera
sunt, » inquit. Tunc discutiens scriem litterarum,
vidit sibi mandatum ab abbate Odone, ut capitulum
suum quantocius adire non supersederet. Surrexit D
itaque refectionis curam postponens, et valedicens
omnibus, ait : « Vadam et videbo, si est hæc mu-
tatio dexteræ Excelsi. » Cumque claustrum B. Ge-
novefæ intrasset, vidit ibi viros schemate religionis
adornatos. Credidit ergo sermoni, quem dixerat illi
nuntius; sed tamen vehementer intra se hæsitabat,
cur hoc evenisset, aut quæ causa fuerit hujus mu-
tationis. Nuntiat propterea abbati adventus do-
mini Wilhelmi; cui festinanter occurrit, et in
osculo pacis susceptum devotissime amplectitur.

Cumque residerent, ac inter se miscerent collo-
quia alterna, adventus sui suorumque modum, et
cætera quæ illis evenierant diebus, abbas pandit
Wilhelmo; quibus relatis, cœpit eum de contemptu

A mundi admonere, dicens : « Fili, si dives esse ce-
pis, veras divitias require; si gloriam dignitatis di-
ligis, in illa superna angelorum curia ascribi so-
stina. Animadvertite quod Dominus in Evangelio
ait : *Qui amat patrem aut matrem et agros aut
domos et cætera plus quam me, non est me dignus*
(Matth. x). Et iterum : *Beati pauperes spiritu, quo-
niam vestrum est regnum Dei; beati qui nunc esuri-
tis, quoniam saturabimini* (Matth. v). Et B. Joan-
nes Evangelista ait : *Nolite diligere mundum, neque
ea, quæ in mundo sunt; quia si quis diligit mun-
dum, non est charitas Patris in eo* (I Joan. II). Huic
bene concordat B. Jacobus apostolus, dicens : *Qui-
cunque voluerit amicus esse hujus sæculi, inimicus
Dei constituitur* (Jac. IV). Ne tardes ergo converti
B ad Dominum, et ne differas de die in diem; ne su-
bito veniat ira Dei super te, et in tempore vindictæ
disperdat te. Valde stultus est, qui pro eo, quod
parvo tempore luxuriæ deservit, suumque miseram
desiderium pravis delectationibus pascit; et cele-
stem perdit amoenitatem, et æternam incurrit dam-
nationem. Igitur renuntia omnibus, quæ possides,
et bajula crucem Christi quotidie; qui cum esset
dives et præpotens, rex cœli et terræ, sponte pau-
per factus est pro nobis, ut nos divites faceret secum
in regno cœlorum. »

Postquam finem his imposuit monitis, apprehensa
manu ejus, duxit illum ad vitream fenestram, in
qua erat imago Crucifixi depicta. Tunc renovato
sermone ait : « Videsne, mi domine, hanc imagi-
nem, et consideras ? » Cui ille : « Video plane et
diligenter considero; nam si hoc mysterium mihi
vetus est, per usum est tamen mihi semper novum;
propter eum qui nos reformavit et conformavit cor-
pori claritatis suæ, et renovat hominem nostrum
interiorem de die in diem. » Intelligens abbas cor
ejus a Spiritu sancto inflammatum, iterum : « Vi-
des quanta amoris dulcedine te sibi alligare cupit
et extensis brachiis suscipiendo amplecti, qui pro
te se permisit crucifigi ? » Protinus vir Dei, lacry-
marum imbre ora perfusus, et propter nimium sin-
gultum vix verba valens edere, cum timore respon-
dit : « Utinam scire possim, quod me dignaretur
habere servum sibi, et præteritæ iniquitatis et fra-
gilitatis meæ errores dimittere ! » Ad hæc abbas :
« Ego fidejussor ero, si sanis monitis obtemperare
volueris, quod non solum peccata tua dimittet,
verum etiam post vitæ hujus terminum cum sanctis
suis æterna coronabit gloria. » Nec mora, Wilhel-
mus ad pedes corruens (habuit fidem dictis; seque
et sua Deo benigne commendavit, et sic de hujus
mundi naufragio nudus evasit.

Lætatur Christi familia de tanti juvenis conver-
sione, nec minus gaudet ex insperato auxilio tam
repente sibi cœlitus transmissio. O bone Jesu, quam
magnificata sunt opera tua! (Psal. xc1), nam omnia
opera nostra, ut ait propheta, operatus es in nobis
(Isa. xxvi). Jam expletum esse cernimus, quod te
dixisse legimus : *Facilius est camelum per acus*

foramen transire quam divitem regnum caelorum intrare (Matth. xix), sed cum homines terrena tantum sapientes interrogarent, quis ergo potest salvus fieri? respondisti: Quae apud homines sunt impossibilia, possibilia sunt apud Deum (Luc. xviii). Ecce, quia hunc ad gratiam praedestinasti, facile de superbo humilem, de divite pauperem facere potuisti. Dicat quisque quod sentit in laude apostolorum Petri et Andreae germanorum scriptum, quod ad unius jussionis vocem praedicantis Domini, relictis retibus et navi, secuti sunt Redemptorem; iste vero non tantum ad Domini, sed ipsius servi admonitionem: non solum retia et navem, sed praedia et possessiones, domos et familias, divitias et honores, insuper et semetipsum reliquit. Nec hoc idcirco dicimus: « ut eum summis aequiparemus apostolis; sed sic approbamus minora opera, ut non vituperemus majorum magnalia. »

Suscepto itaque habitu regulari, Wilhelmus appositus est ad caeteros fratres, et adnumeratus est cum illis duodecim; et mutato habitu, mutatus est in virum alterum; et atque divina cooperante gratia, quae sibi eum vas electionis praeveriderat, proficiebat de virtute in virtutem, ut dignus haberetur videre Deum Deorum in Sion (Psal. lxxxiii). Erat enim praeditus virtute charitatis, humilitate praecipuus, patientia fortis, obedientia tractabilis, et ad caetera genera virtutum promptus. Insistebat lectioni, orationi, divinae contemplationi; vigiliis, jejuniis artus domabat corporis; et qui solebat in sericis procedere indumentis, post in abjectis vestibus servit pauper pauperibus; divitiarum praeteritae vitae oblitus, panem furfureum, ut caeteri, edebat, et herbas agrestes in edulium praeparatas cum gratiarum sumebat actione; non enim alias delicias duae praebendae tantum, in principio ipsis fratribus et familiae eorum, praebere poterant. Unde fortis athleta Christi, in incepto stabilis religionis atque ordinis, in tantum vehemens aemulator exstitit, quod cum superioris fungeretur officio, nulla patiebatur ordinis instituta transgredi.

His et aliis hujusmodi virtutum studiis cum se indesinenter exerceret, jamque probatus Deo et hominibus existeret; Dominus noster Jesus Christus, juxta illud evangelicum: Qui diligit me diliget a Patre meo, et ego diligam eum, et manifestabo ei me ipsum (Joan. xiv); quadam nocte, cum membra sopori dedisset, apparuit ei in visione in specie pulcherrimi juvenis, vocansque eum proprio nomine ait: « Noveris te ad quamdam insulam mecum profecturum, ubi multa tentationum genera perferes atque molestias; sed his meo adjutorio superatis, deposito carnis onere, mecum eris in paradiso (Luc. xxiii). » Quid autem vellet sibi talis visio talisque admonitio, nequaquam poterat conjicere, antequam in Daciam, ad insulam, quae Zelandia est vocabulo, ubi nunc requiescit, vocaretur.

A Recursis post haec non multorum annorum curiculis, abbas Odo in senectute bona migravit ad Dominum, quo defuncto dominus Garinus, ejusdem monasterii prior, quia vir honestus et literatus et providus in agendis habebatur, in abbatem eligitur. Postquam autem consecratus et in sede sua erat confirmatus, habitus est sermo ad fratres in capitulo de priore substituendo. Fuit ibi quidam, cui abbas omnimodis affectabat dare prioratum, annuentibus cunctis et abbati consentientibus; sed resistebat ille frater, dicens: « Justum est, ut in regali abbatia officiales per regem in officii suis imponantur. » Quod audientes fratres, conturbati vehementer, dixerunt: « Si vis secundum ordinis tenorem prioris suscipere officium, consentimus electioni tuae; sin autem terminos, quos posuerunt Patres nostri, transgredi tentaveris, nunquam ad illud continges. » Illo autem in suo proposito persistente, abbas, ut sui incepti compos fieret, fratrem illum secum ad regis palatium duxit; et quia ignota regi erat ordinis institutio, factus est illa prior ab eo in palatio. Optatum itaque reportans effectum, hora refectionis accessit ad cymbalum, et percusso cymbalo convocavit conventum. Fratres hoc videntes, quid facerent, quid dicerent? Loqui non poterant; sed nutibus et signis interiorum cordis amaritudinem demonstrabant. Quia vero justus ut leo confidit (Prov. xxviii), Wilhelmus animatus zelo ordinis et amore justitiae, post ingressum refectorii praesumptorem illum, a nola submovit et subpriorem adhibuit.

Submotus ille cum rubore exivit dedecusque sibi illatum cum magno gemitu abbati exposuit. Conquerentem blande consolatus est, dicens: « Si ista Wilhelmo de S. Germano non reddidero, nunquam abbas ero. » Fratribus in capitulo mane congregatis, proclamatus est Wilhelmus, quod manum priori imposuisset violentam. Negat ille, se unquam priori aliquam intulisse injuriam. Post aliquos vero verborum discursus sic satur: « Si in his aliquid peccavi, quod ab officio prioris, non priori, sed ordinis praevicatore abegi; praesto sum emendatoriam subire vindictam. » Et veniam sumens, continuo damnatur silentio; et ut singulis septimanis tres dies in pane et aqua jejunans, in terra sine mensali sedeat. Ille vero talen sententiam non abhorruit, sed animadvertens, pastoris sententiam esse timendam, justam sive injustam, quod suo capiti injunctum fuerat humiliter sustinuit. Exiit tunc sermo inter fratres, quod discipulus ille injusto damnatur officio; quamobrem quidam dominum apostolicum qui tunc Senonis morabatur (6), cum festinatione adiit, et omnia secundum quod acta fuerant tanto Patri intumavit. Summus pontifex non bene ferens ordinis praevicationem, et innocentem graviter sententiatum, abbatem de S. Genevefa subito mandavit, ut suae praesentiae sine mora se exhiberet, et Wilhelmum su-

(6) Id factum est anno 1165 juxta auctores Act. Sanct. M. Apr., t. I, p. 621.

Itineris faceret consortem. Paruit ille mandato, assumptoque secum Wilhelmo, venit Senonis, assiensque summo pontifici, temeritatis et indiscretionis arguitur, et Wilhelmus a sententia liberatur; et ne de cætero officiales contra ordinis instituta eligantur vel instituantur, districtissime præcipitur.

Dum medium silentium tenerent omnia, et quæque procella tempestatis in ecclesia illa videretur sedata; murmur factum est in populo, quod caput B. Genovefæ de loco sancto suo esset sublaturum. Spiritus hujus blasphemiam regias tandem percussit aures; unde ex relatis dominus rex Ludovicus immensa furoris ira exacerbatur, juravit per Sanctum de Bethlehem, quod, si hoc verum foret, omnes canonicos flagellis cæsos de ipsa egeret ecclesia et adhibitis custodibus, qui custodiam haberent de thesauro et reliquiis illius monasterii, litteras ad archiepiscopum Senonensem et suffraganeos ejus, ad abbates et priores ejusdem episcopatus misit, præcipiendo, ut omnes in die ab ipso præfixo, hujus rei veritatem indagaturi, Parisiis convenirent. Fratres jusjurandum regis percipientes, conturbati sunt, commoti sunt, tremor apprehendit eos; et quamvis formidabilis erat eis ira principis, magis tamen de thesauro præstantiore auro et margarita pretiosa, quem sibi verebantur ablatum, doluerunt. Præ cæteris autem anxius est spiritus Wilhelmi, qui omnium reliquiarum capsas et thesaurum ecclesie jam dudum in sua susceperat custodia.

Iluxit dies statutus, advenit rex cum suis, adven-
C nerunt pontifices et abbates, advenit etiam multi-
tudo non minima, exitum rei scire cupiens, tandem nominatis et assignatis, qui cum archiepiscopo et aliis episcopis ad locum sanctum sanctæ Virginis ascenderent, voluit Wilhelmus cum eis ascendere, nec permittebatur. Unde arrepto, nescio magis, candelabro aut thuribulo, secum ait: « Si mihi non aliter conceditur, saltem ascendam ut minister; » et coepit ire. Aperto igitur scrinio, ecce caput B. Genovefæ, Franciæ gemma, cum cæteris membrorum suorum reliquiis, reperitur. Quod cum fidelis famulus ipsius magnus Wilhelmus videret, conceptum animi gaudium intra se non capiens, quin illud voce exsultationis eructaret; oblitus illorum, qui majoris erant auctoritatis, *Te Deum laudamus* audacter inchoavit; ut tota ecclesia in voce resonaret ipsius, quod inchoatum omnis populus, qui convenerat ad diem festum, non minori alacri-

tate ad finem decantavit. Quo decantato, archiepiscopus collectam ipsius virginis prosæ fuitur (7).

Qui cum finem imposuisset, episcopus Aurelianus cum maxima indignatione intonat: « Quis est iste leccator, qui contra auctoritatem domini archiepiscopi et aliorum episcoporum, propter caput cujusdam vetulæ, quod hic fraudulenter imposuerunt isti, *Te Deum* tam temere inchoare præsumpsit? » Wilhelmus ad hæc: « Si queritis quis sum, scire vos volo quod calumniose vos intulistis: non sum leccator, sed servus B. Genovefæ; quod autem præsumptionis me arguitis, non temeraria præsumptio, sed integra sanctæ virginis, quam semper habui, me facere compulsi dilectio. Caput, quod vidistis, vetulæ fore non abnuo, virginittatis B florem semper retinentis; septuaginta annorum et eo amplius B. Genovefa exstitit, virgo semper munda et immaculata, donec cælo redderet animam, et terræ corporis materiam. Sed ne quis scrupulus dubietatis de hoc capite cordibus vestris inhæreat, facite clibanum vehementer igniri, et ego assumpto capite, ad declaranda beatæ virginis membra, ignitum intrabo securus. » Ad hæc episcopus subsannans respondit: « Ego quidem in cuppam aquæ calidæ cum eo non intrarem, et tu in clibanum ardentem intrares? » Archiepiscopus vero, verborum episcopi ultra non ferens superstitiosam, innuit ei, ut taceret et devoti fratris fidem et sinceram erga sanctam virginem devotionem approbavit; stultiloquium vero, quod episcopus contra beatam virginem polluto ore intulerat, inultum nequaquam esse potuit; quoniam perdet Deus omnes, qui loquuntur mendacium (Psal. v); unde postea multis irretitus criminibus, a sede sua ejectus, vitam indignam digna morte miserabiliter finivit (8).

CAPUT III.

In Daniam accersitus Wilhelmus, fit abbas Roschildensis, et multa adversa fortiter sustinet.

Anno ab Incarnatione Domini millesimo centesimo sexagesimo primo (9), regnabat in Dacia Waldemar rex, filius Canuti regis et martyris; qui Slavos a finibus regni sui abegit, quos sæpius invadere solebant, captivos ducentes viros ac mulieres, et omnia, quæ attingere poterant, deprædantes. Filius quippe martyris cum esset, ipsius interventu in cunctis bellorum certaminibus, quæ contra Slavos, qui tunc pagani erant, gessit victor exstitit gloriosus; unde ostensa eis via salutis æter-

ctorem hic errasse.
(9) Henschenius et Papebrochius *Act. SS. Aprilis t. I, p. 624*, vero similiter putant, S. Wilhelmum non anno 1161 sed potius 1171 accersitum esse in Daniam, unde hic legi debet: *Millesimo centesimo septuagesimo primo*. LANGE. [Ego quidem cum Bartholino in H. Eccl. Daniæ mss. ad annum 1165 credo, eum 1165 in Daniam venisse; ipse enim anno 1201 scribit se tunc 36 annis in Dania vixisse, et anno 1164 adhuc fuit in Francia, ut ex monumentis apud Papebrochium *Act. SS. Aprilis t. I, p. 624* constat.]

(7) Hoc contigit anno 1162, et hac de re etiam existat in *Actis sanctorum III, Januarii p. 152*. Tractatus B. Wilhelmi de revelatione capitis et corporis B. Genovefæ. Vide *Acta sanctorum t. I, Aprilis p. 624*, quam tamen edere non placuit, quia nil nostrarum rerum continet.

(8) Cum hoc contigit anno 1164 juxta auctores *Actorum sanctorum m. Apr. t. I, p. 630*, ex not. E spatet hoc ex mente scriptoris accidisse episcopo Manassi, qui sedit ab anno 1146 ad 1185; ast cum ille in bona pace obiit, prædecessor autem ejus Elias ab officio motus est 1146, vide *Galliam Christianam t. VIII, col. 1450-1455*, manifestum inde est au-

næ, illòs colla jugo Christi submittere coegit. Erat vir iste sapiens et discretus, potens in opere et sermone, et omni populo acceptus. Eodem tempore adornabat sacerdotium in Roschildensi ecclesia episcopus Absalon, homo magni consilii, clericorum decus, mœrentium et afflictorum consolator, omniumque religiosorum pius amator, totiusque populi modestus gubernator; advenarum et pauperum clemens sustentator, Slavorum maximus persecutor, ornamentum fidei, sobrietatis exemplum, forma pudicitiae, nobilitatis et probitatis insigne speculum, lucerna refulgens in templo Dei, et ipsius fortis columna et immobilis.

In hujus diœcesi erat cœnobium canonicorum, in insula quæ Eschil (10) dicitur, haud longe distans a pago Roschildensi, mari undique circumdata. Hic locus, virentibus pratis ac diversis nemorum arboribus decoratus, commanentibus in eo delectabilis erat atque gratiosus, rarus tamen tunc temporis illic erat numerus fratrum commorantium, qui frustra Regulares dicebantur, quia nullius religionis disciplinis adornabantur. Regulares quomodo dicerentur, qui nulli censuræ regulari caput submittebant? Claustrales quomodo essent, qui claustrali clausura carebant? Instituta ordinis scripta habebant, sed nihil eorum observabant. In summis festivitatis anni sæculares, qui eis erant familiares, cum mulieribus suis domum eorum frequentabant, cum ipsis festa celebraturi, in domo refectorii cum viris et mulieribus epulabantur, et inebriabantur, ducebantque choreas. Taliter domus in eorum actibus confundebatur, atque substantia illius dilapidabatur. Heu! quid tunc fiebat de divino servitio, cum plus noctis potationi quam psalmodiæ et divinæ contemplationi impenderent? Quis tunc digne intercessor fieret ad Deum pro populo? in matutinali synaxi potu æstuantem nimio, potius eos dormire libebat quam cantare. Sic impudenter viuentes, omnium religiosorum auribus detestandam infamiam infuderunt.

Venerabilis igitur Roschildensis episcopus Absalon videns et considerans vitam eorum ab omni re religione discrepare, tactus dolore intrinsecus detestabatur animas talium virorum, diabolica fraude obtenebratas, atque ad fluxum sæculi nimis inclinatatas; unde sæpius mente tacita revolvebat, quomodo illi ecclesiæ consuleret, ordinis et religionis formam annuente Domino in melius immutaturus. Reminiscebat tandem familiaritatis et amicitiae, quam cum Wilhelmo, viro religioso, olim pepigerat, cum Parisiis studendi gratia moraretur; attentansque eum virum honestum, virum utique provivum et discretum, et sanctis moribus adornatum, complacuit in illo animæ suæ, ut ei accito daret locum supra memoratum. Misso itaque nuntio, videlicet Saxone præposito, viro honesto, ad ecclesiam B. Genovefæ, virum sæpius nominatum, scilicet

A dominum Wilhelmu, cum aliis tribus fratribus, instanter et obnixè suis litteris sibideposcit delegari; aptum apud se religioni ipsorum locum esse, quem ad honorem Dei et ad excellentiam ordinis S. Augustini, eisdem fratribus se pollicetur collaturum.

B Abbas considerans petitionem tanti præsulis justam esse et honestam, consentiente capitulo, adjudicavit fieri postulationem ipsius. Missus est ergo Fr. Wilhelmus, tribus aliis secum assumptis, cum præposito Saxone in Daciam; qui prospero itinere pergentes, post assumptionem B. Mariæ Zelandiam intraverunt, et die tertia Ringstadium pervenerunt, quod B. Canuti martyris illustratur meritis, cujus vita gloriosa justitiæ plurimum luce refulsit. Voluntas Dei erat, ut ibi eis occurreret quod volebant, regis videlicet Waldemari et pontificis Absalonis præsentia. Hi in adventu illorum fratrum lætati, lætis amplexi sunt brachiis, et ad osculum pacis susceperunt, et cum adventu ipsorum aliquantulum blando sermone congratulati fuissent, sponderunt, quod eos foverent ut filios, diligerent ut fratres, consulerent ut amici. Lætati in his quæ dicta sunt eis, cum gaudio regrediuntur ad suum hospitium. Tribus diebus ibidem peractis, transierunt Roschildis; quorum vestigia quidam ex familia episcopi secuti sunt, qui ibidem eos procurarent: sic enim expediebat honestæ consuetudini terræ et probitati illius qui eos vocaverat.

C Aliquantis diebus in civitate expletis, ad insulam Eschilli navigio applicuerunt; ubi sex nomine tenus canonicorum invenerunt; quorum vultus, exsanguis ex eorum adventu facti, expalluerunt, et sermo in ore eorum exaruit, quia malæ consuetudini eorum videbant jam imminere dispendium. Unde ad injuriam supervenientium fratrum, ea nocte post cœnam conventicula facientes, domini pontificis decreverunt adire præsentiam, ut ei quod acciderat, velut ignorantanti, intimarent, et ab eo compassionis extorquerent affectum, ne gentem perderet et locum. Verum dominus episcopus; rei seriè jamdudum prænoscebat, et eorum malitiam reprehendens, dissimulavit audita; ne forte, dum illuc venire moraretur, substantia domus magis quam prius destrueretur. D Præfixit tamen eis diem, in qua suam exhiberet præsentiam, et velut ignarus, adventus fratrum supervenientium diligenter inquireret causam. Igitur proxima die post festum B. Bartholomæi, sicut promiserat, advenit, et habito cum eis sermone de pastore sibi constituendo, Fr. Wilhelmus in abbatem eligitur; et in abbatis sede collocatur; cum tamen prius non abbatem, sed præpositum et priorem habere soliti fuissent. Ipso die duo ex prioribus canonicis abundi retrorsum licentiam acceperunt et obtinuerunt, domino episcopo judicante eos debere dimitti, ne malignantibus eis tumultus fieret in populo; quatuor remanserunt, valde senes et ad

(10) Eskilsoe, quæ nunc pertinet ad Selso, nobilem sedem familiæ de Pless.

omne opus fere inutiles. Unus ex eis qui prioris habebat officium, vir erat honestus et in diebus suis inventus est justus; unde incepit existere unus ex cis, et regulari instructus tramite vitam priorem meliori fine terminare.

Igitur postquam dominus abbas Wilhelmus curam domus suscepisset, voluit dominus episcopus, rogatu ejusdem abbatis, scire, quæ et quanta esset illius domus substantia, et quid in cibariis habeatur: vidensque promptuaria eorum fere esse vacua, sex caseis tantum repertis et perna et dimidia, cognovit quia comederant Jacob et locum ejus desolaverant. Repletus ergo bono pudore et admiratione episcopus, cepit confortare animos fratrum et ipsius abbatis, sicque jussit dari eis quinque libras denariorum ad necessaria victualium comparanda, promittens eis in posterum sufficientis expensæ subsidia. Transacto aliquanto temporis: spatio, fratres qui cum abbate venerant, paupertatem insolitam non ferentes, et frigoris nimiam sævitiam abhorrentes, ab episcopo repatriandi licentiam acceperunt. Quod factum dominum episcopum valde commovit, sed violentiam nulli inferri voluit.

Abbas vero non bene ferens discessum suorum, quem terrebant mores alienæ terræ et idioma ignotum, eandem, quam ipsi ab episcopo acceperant, licentiam ipse postulavit; asserens supra vires suas opus esse, ad quod fuerat evocatus; securiusque sibi fore liberum cum aliis habere regressum. Ad hæc verba abbatis concidit vultus episcopi et animus; tandem tamen in hunc prorupit sermonem: « Desiderio desideravimus adventum vestrum ad ecclesiæ istius profectum; sed, ut perpendimus prosperis illius successibus et incrementis plurimum invidet inimicus; pavet enim nimium, quod jus amissurus sit antiquum, quod hactenus possederat per enormitates locum illum inhabitantium. Sed si animi vestri propositum Domini propensiori concilio mutare vellet, magno pietatis affectu rogaremus, ne susceptum semel regiminis officium conaremini deserere. Non vobis sit formidini solum hoc opus aggredi; quia non in hominis potestate victoria belli consistit, sed de cælo est fortitudo; et ita salvat Dominus in paucis, ut in multis. Quod credebatis fratrum vestrorum impleri auxilio, potens est Dominus nostri solius explere obsequio. » His aliisque venerabilis episcopi monitis, sale sapientiæ conditis, abbas roboratus, et intra se memorans quod Dominus per Jeremiam prophetam loquitur: *Maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem ante brachium suum, et a Domino recedit cor ejus* (Jer. xvii); immutato animi sui proposito, acquievit remanere, ut videret finem.

Eodem anno egressa est sententia a Domino, et ecce facta est fames in terra, deficiente annona; et animalia fere omnia mortua sunt, oves videlicet et vaccæ: *idenque nec butyrum nec caseos, nisi paucos, fratres residui poterant habere ad manducandum. Unde in seditionem conversi, non iudicio divino cuncta*

A examinabant, sed abbati suo totum poncus suæ adversitatis ascribebant, dicentes: Væ nobis! cur in diebus nostris huc advenit homo pannosus, vilis homuncio; qui nil bibens, nil manducans, sed meliora quæque domus in argento et auro commutans, et in loculis suis reponens, nos inedia ciborum torquet, pro cibis folia arborum et herbas agrestes subministrans. Hoc seminarium mendacii ab eis pulliatum per aures plurimorum discurrebat; et quia pravæ mentes hominum pronæ semper sunt ad detrahendum bonis, apud inalevolos offuscabatur veritas. Vir autem Domini objectis non movebatur, sed omnia patienter sustinuit, factus tanquam homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones.

B Quadam nocte, dum fratres se sopori dedissent, adfuit inter eos Satan; et lumen, quod more solito lucebat in medio dormitorii, subvertit; et juxta lectum abbatis, ubi straminum erat magna congeries, ad comburendum abbatem deposuit. Verum militem suum in hoc agone non deseruit celeste præsidium; nam stramina in circuito in modum coronæ comburebantur, et straminibus asser superpositus adustionem sustinuit; abbatis vero lectum omnino non tetigit incendium. Rumor hujus facti ad aures pervenit episcopi, qui post dies non multos declinavit ad claustrum, et quod dicebatur, veritati comprobavit consonum.

C Postera nocte, dolens antiquus hostis, quod artibus suis defuisset effectus, ad aliud se convertit genus tentandi. Nam ad lectum cujusdam fratris dormientis accessit, et ait: « Noveris me dominum hujus loci fuisse, omnibus potatoribus atque scortatoribus prælatum existere; sed in abbatis vestri adventu vim patior, quod ei non cedit in bonum. Cumque frater, quis esset inquireret, et quo nomine censeretur; Salmanasar se confessus est appellari, et Babyloniorum regem ab antiquis temporibus fuisse. » Et addidit: « Consule abbati, ut ab inceptis desistat, nec abbatibus debitam ab episcopo benedictionem accipiat; hic enim me invito claustrum permanere non poterit. » Cui frater respondit: « Quod mihi suggeris faciendum, ei tu suggere; nunquid et tu ejus notitiam non habes? » — « Habeo, inquit, sed minus modo quam prius; unde nuntia ei quæ jussi, hoc interposito et insignio, quod in crypta B. Genovesæ Parisiensis septem Psalmos cum Litanis clerico cuidam propria manu conscripsit; refer etiam quod altera nocte pro injuria mihi illata eum comburere volui, sed meo frustratus sum desiderio, quia fortior me supervenit: nec obtinere potui, ut quod volebam mandaretur effectui. » Mane facto, frater quæ audiebat abbati intimavit; ille vero audita parvipendens, suggestioni diaboli nullam habens memoriam. Post modicum tempus famulus Thoconis præpositi, a Parisiensi civitate reversus in Daciam, abbatem Wilhelmum aggreditur his verbis: « Salutat vos dominus meus, et se vestræ totum commendans

amicitiæ, rogat affectuose, ut pro eo dominum episcopum deprecemini, ut sibi studio vacanti consuetæ largitatis manum porrigat auxiliarem: et hoc signum vobis quod miserit me, quod ei Parisius septem Psalmos cum Litaniam scripseritis. » Abbas admiratus relata, verum recolat quod diabolus fratri per somnium insinuavit, videlicet septem Psalmos se scripsisse præposito Thoconi.

Alio quoque tempore abbas Wilhelmus, comitatus Thrumone sacerdote, viro utique litterato et discreto, hospitandi gratia ad villam, quæ Thorstanthorp (11) dieitur, declinavit, ubi dum nox in suo cursu medium iter haberet, antiquus hostis fremens adversus sanctum Dei, nova irritamenta suæ nequitiae advenit, præferens habitum sanctitatis, sub specie antiquissimi ac turpissimi monachi, accedensque ad lectum abbatis, prius salutiferæ crucis signo munitum, laborabat quiescentem in eo libidinis fomitem obsceno opere irritare. Sed ille, licet somno oculos dederat, mente tamen vigilans, adversario dixit: « Vade retro, spurcissime omnium, in me per Dei gratiam tui desiderii nullum consequeris effectum. » Diabolus hæc audiens, acrioris sævitizæ stimulis agitur; et accedens propius, nebulam fetoris ori abbatis inspirat; et peccata, dudum confessione abolita et multarum lacrymarum imbre diluta, nefando ore retextit. Abbas autem, dum in somno tam graviter ab ipso fatigaretur, valido impulsu pedis aliquantum elevati hostem a se rejectit. Qui videns se a viro Dei delusum, ut leo crudelissimus cœpit sævire; atque ad lectum Trumonis sacerdotis, in altera parte jacentis atque vigilantis, gressus dirigere, laterique ejus fortissimum ictum illidere, ita ut videretur sacerdoti, quod aliquas de costis sibi fregisset.

Mane dum aurora finem daret nocti, decantatis laudibus Dei, quia tempus erat frigidum, uterque, scilicet abbas et sacerdos, se in calefactorium recepit. Quibus ibidem residentibus, sic allocutus est sacerdos abbatem: « O mi domine abba, custodiat te et adjuvet omnipotens Deus. » Et respondit abbas: « Amen. » Cumque sic bis vel ter dixisset; ad quid hoc toties repeteret, abbas inquisivit. Cui ille: « Scio quod multos tentationis aculeos es passus, pluresque eris passurus; sed ex his omnibus liberet te Deus. Vidi hac nocte quantam molestiam a Satana sustinuisti et quomodo ori tuo nebulam fetoris infundebat pessimi, et audivi quanta tibi inferebat convitia et opprobria; cumque a te discederet confusus, irruit in me vehementer, percussor- que latere meo, ut reor, aliquam ex costis mihi fregit. Ideo tibi eidem inimico viriliter arbitrator esse resistendum, ne, si te victo triumphaverit, mittat te in gehennam. Ad hanc vocem cœpit abbas lædere et pavere, revocans ad memoriam vexationes adversarii, quas nocte præterita sustinuerat.

CAPUT IV.

S. Wilhelmi virtutes, et quædam virentis miracula.

Furens adhuc hostis antiquus, quod tentationes suas adversus christum Domini nullus sequeretur effectus, disposuit per satellites suos efficere, quod per se nequiverat implere: unde inspiravit cordibus fratrum quorundam, ut hominem Dei variis contumeliis afficerent, et multis injuriis lacesserent, et sic cum dedecore ad proprios lares cogerent repedare. Ipse autem a verbis impiorum non timuit, quia firmatus erat supra firmam petram: frequenter enim secum commemorabat illud Apostolicum: *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spes; spes autem non confundit* (Rom. v). Cumque in talibus filii degeueres processum non haberent, consilium fecerunt in unum, ut eum morti traderent; aliquando enim eum sacco impositum in mari demergere disponebant, aliquando eum telis confodere, et aliquando Slavis vendere; sæpius cerebro ipsius securibus compactis extinguere moliebantur; sed Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, dissipavit consilia eorum, et dilecto suo dedit cum tentatione proventum.

Sed cur hoc facere attentabant? Quia cum Deo erat spiritus ejus, in rigore ordinis tenendo, et in omni religionis observantia, nec patiebatur eos per abrupta vitiorum discurrere; erat enim sanctæ religionis indeficiens imitator, ordinis ac sanctæ institutionis admirabilis conservator, vitiorum fortis extirpator, virtutum verus amator; quæque honesta et sanctimonizæ plena investigans et docens. Severus exstitit in correptione, sedulus in correctione, dulcis et humilis in hortatione, modestus in reddenda ratione; in sermone verax, in judicio justus, in commisso fidelis. Infirmorum erat consolator, pauperum ac peregrinorum benignissimus procurator. Insistebat vigiliis, jejuniis et continuis orationibus, curam sui gregis infatigabiliter agens, cumque, ut fidelis servus talentum sibi creditum lucrifaceret, Domino suo jugiter precibus commendabat. Fratribus nocte quiescentibus, horas matutinales vigiliis anticipabat, Dominique misericordiam pro eisdem devotis gemitibus exorabat. In sermonibus suis, quibus fratres ad bene agendum instruebat, promptus erat ad lacrymas et ad lamenta, in tantum ut auditorum suos sæpius ad penitentiam et cordis compunctionem provocaret, et cunctis liquido constaret divinam illi semper adesse gratiam. Zelo ordinis animatus aliquando elatus et superbis rigidus erat, atque transgressores ordinis emendatoriam sulcare vindictam cogebat et ferre sententiam, noverat enim quod pro tot esset rationem Deo redditurus, quot suo exemplo aut silentio a semitis justitiæ sineret aberrare. Denique illos, qui obstinatæ mentis erant, nec ad veniam

omne opus fere inutiles. Unus ex eis qui prioris habebat officium, vir erat honestus et in diebus suis inventus est justus; unde incepit existere unus ex eis, et regulari instructus tramite vitam priorem meliori fine terminare.

Igitur postquam dominus abbas Wilhelmus curam domus suscepisset, voluit dominus episcopus, rogatu ejusdem abbatis, scire, quæ et quanta esset illius domus substantia, et quid in cibariis habeatur: vidensque promptuaria eorum fere esse vacua, sex caseis tantum repertis et perna et dimidia, cognovit quia comederant Jacob et locum ejus desolaverant. Repletus ergo bono pudore et admiratione episcopus, cepit confortare animos fratrum et ipsius abbatis, sicque jussit dari eis quinque libras denariorum ad necessaria victualium comparanda, promittens eis in posterum sufficientis expensæ subsidia. Transacto aliquanto temporis spatio, fratres qui cum abbate venerant, paupertatem insolitam non ferentes, et frigoris nimiam sævitiam abhorrentes, ab episcopo repatriandi licentiam acceperunt. Quod factum dominum episcopum valde commovit, sed violentiam nulli inferri voluit.

Abbas vero non bene ferens discessum suorum, quem terrebant mores alienæ terræ et idioma ignotum, eandem, quam ipsi ab episcopo acceperant, licentiam ipse postulavit; asserens supra vires suas opus esse, ad quod fuerat evocatus; securiusque sibi fore liberum cum aliis habere regressum. Ad hæc verba abbatis concidit vultus episcopi et animus; tandem tamen in hunc prorupit sermonem: « Desiderio desideravimus adventum vestrum ad ecclesiæ istius profectum; sed, ut perpendimus prosperis illius successibus et incrementis plurimum invidet inimicus; pavet enim nimium, quod jus amissurus sit antiquum, quod hactenus possederat per enormitates locum illum inhabitantium. Sed si animi vestri propositum Domini propensiori concilio mutare vellet, magno pietatis affectu rogaremus, ne susceptum semel regiminis officium conaremini deserere. Non vobis sit formidini solum hoc opus aggredi; quia non in hominis potestate victoria belli consistit, sed de cælo est fortitudo; et ita salvat Dominus in paucis, ut in multis. Quod credebatis fratrum vestrorum impleri auxilio, potens est Dominus nostri solius explere obsequio. » His aliisque venerabilis episcopi monitis, sale sapientiæ conditis, abbas roboratus, et intra se memorans quod Dominus per Jeremiam prophetam loquitur: *Maledictus homo qui confidit in homine, et ponit carnem ante brachium suum, et a Domino recedit cor ejus (Jer. xvii)*; immutato animi sui proposito, acquievit remanere, ut videret finem.

Eodem anno egressa est sententia a Domino, et ecce facta est fames in terra, deficiente annona; et animalia fere omnia mortua sunt, oves videlicet et vaccæ: ideoque nec butyrum nec cascous, nisi paucos, fratres residui poterant habere ad manducandum: Unde in seditionem conversi, non iudicio divino cuncta

A examinabant, sed abbati suo totum pondus suæ adversitatis ascribebant, dicentes: Væ nobis! cur in diebus nostris huc advenit homo pannosus, vilis homuncio; qui nil bibens, nil manducans, sed meliora quæque domus in argento et auro commutans, et in oculis suis reponens, nos inedia ciborum torquet, pro cibis folia arborum et herbas agrestes ministrans. Hoc seminarium mendacii ab eis pulliatum per aures plurimorum discurrerat; et quia pravæ mentes hominum pronæ semper sunt ad detrahendum bonis, apud malevolos offuscabatur veritas. Vir autem Domini objectis non movebatur, sed omnia patienter sustinuit, factus tanquam homo non audiens, et non habens in ore suo redargutiones.

B Quadam nocte, dum fratres se sopori dedissent, adfuit inter eos Satan; et lumen, quod more solito lucebat in medio dormitorii, subvertit; et juxta lectum abbatis, ubi straminum erat magna congeries, ad comburendum abbatem deposuit. Verum militem suum in hoc agone non deseruit cælestis præsidium; nam stramina in circuitu in modum coronæ comburebantur, et straminibus asser suppositus adustionem sustinuit; abbatis vero lectum omnino non tetigit incendium. Rumor hujus facti ad aures pervenit episcopi, qui post dies non multos declinavit ad claustrum, et quod dicebatur, veritati comprobavit consonum.

C Postera nocte, dolens antiquus hostis, quod artibus suis defuisset effectus, ad aliud se convertit genus tentandi. Nam ad lectum cujusdam fratris dormientis accessit, et ait: « Noveris me dominum hujus loci fuisse, omnibus potatoribus atque scortatoribus prælatum existere; sed in abbatis vestri adventu vim patior, quod ei non cedet in bonum. Cumque frater, quis esset inquireret, et quo nomine censeretur; Salmanassar se confessus est appellari, et Babyloniorum regem ab antiquis temporibus fuisse. » Et addidit: « Consule abbati, ut ab inceptis desistat, nec abbatibus debitam ab episcopo benedictionem accipiat; hic enim me invito claustrum permanere non poterit. » Cui frater respondit: « Quod mihi suggeris faciendum, ei tu suggere; nunquid et tu ejus notitiam non habes? » — « Habeo, inquit, sed minus modo quam prius; unde nuntia ei quæ jussi, hoc interposito el insignio, quod in crypta B. Genovesæ Parisiensis septem Psalmos cum Litanis clerico cuidam propria manu conscripsit; refer etiam quod altera nocte pro injuriæ mihi illata cum comburere volui, sed meo frustratus sum desiderio, quia fortior me supervenit: nec obtinere potui, ut quod volebam mandaretur effectui. » Mane facto, frater quæ audiebat abbati intimavit; ille vero audita parvipendens, suggestioni diaboli nullam habens memoriam. Post modicum tempus famulus Thoconis præpositi, a Parisiensi civitate reversus in Daciam, abbatem Wilhelmum aggreditur his verbis: « Salutat vos dominus meus, et se vestræ totum commendans

amicitiæ, rogat affectuose, ut pro eo dominum episcopum deprecemini, ut sibi studio vacanti consuetæ largitatis manum porrigat auxiliarem : et hoc signum vobis quod miserit me, quod ei Parisius septem Psalmos cum Litaniam scripseritis. » Abbas admiratus relata, verum recolat quod diabolus fratri per somnium insinuavit, videlicet septem Psalmos se scripsisse præposito Thoconi.

Alio quoque tempore abbas Wilhelmus, comitatus Thrumone sacerdote, viro utique litterato et discreto, hospitandi gratia ad villam, quæ Thorstanthorp (11) dicitur, declinavit, ubi dum nox in suo cursu medium iter haberet, antiquus hostis fremens adversus sanctum Dei, nova irritamenta suæ nequitiae advenit, præferens habitum sanctitatis, sub specie antiquissimi ac turpissimi monachi : accedensque ad lectum abbatis, prius salutiferæ crucis signo munitum, laborabat quiescentem in eo libidinis fomitem obsceno opere irritare. Sed ille, licet somno oculos dederat, mente tamen vigilans, adversario dixit : « Vade retro, spurcissime omnium, in me per Dei gratiam tui desiderii nullum consequeris effectum. » Diabolus hæc audiens, acrioris sævitiae stimulis agitur, et accedens propius, nebulam fetoris ori abbatis inspirat; et peccata, dudum confessione abolita et multarum lacrymarum imbre diluta, nefando ore retexit. Abbas autem, dum in somno tam graviter ab ipso fatigaretur, valido impulsu pedis al quantum elevati hostem a se rejectit. Qui videns se a viro Dei delusum, ut leo crudelissimus cœpit sævire; atque ad lectum Trumonis sacerdotis, in altera parte jacentis atque vigilantis, gressus dirigere, laterique ejus fortissimum ictum illidere, ita ut videretur sacerdoti, quod aliquas de costis sibi fregisset.

Mane dum aurora finem daret nocti, decantatis laudibus Dei, quia tempus erat frigidum, uterque, scilicet abbas et sacerdos, se in calefactorium recepit. Quibus ibidem residentibus, sic allocutus est sacerdos abbatem : « O mi domine abba, custodiat te et adjuvet omnipotens Deus. » Et respondit abbas : « Amen. » Cumque sic bis vel ter dixisset; ad quid hoc toties repeteret, abbas inquisivit. Cui ille : « Scio quod multos tentationis aculeos es passus, pluresque eris passurus; sed ex his omnibus liberet te Deus. Vidi hac nocte quantam molestiam a Satana sustinuisti et quomodo ori tuo nebulam fetoris infundeat pessimi, et audivi quanta tibi inferebat convitia et opprobria; cumque a te discederet confusus, irruit in me vehementer, percussor que latere meo, ut recor, aliquam ex costis mihi fregit. Ideo tibi eidem inimico viriliter arbitror esse resistendum, ne, si te victo triumphaverit, mittat te in gehennam. Ad hanc vocem cœpit abbas tædere et pavere, revocans ad memoriam vexationes adversarii, quas nocte præterita sustinuerat.

CAPUT IV.

S. Wilhelmi virtutes, et quædam viventis miracula.

Furens adhuc hostis antiquus, quod tentationes suas adversus christum Domini nullus sequeretur effectus, disposuit per satellites suos efficere, quod per se nequiverat implere : unde inspiravit cordibus fratrum quorundam, ut hominem Dei variis contumeliis afficerent, et multis injuriis lacesserent, et sic cum dedecore ad proprios lares cogere repere. Ipse autem a verbis impiorum non timuit, quia firmatus erat supra firmam petram : frequenter enim secum commemorabat illud Apostolicum : *Tribulatio patientiam operatur, patientia probationem, probatio spes; spes autem non confundit* (Rom. v). Cumque in talibus illi degeneres processum non haberent, consilium fecerunt in unum, ut eum morti traderent; aliquando enim eum sacco impositum in mari demergere disponebant, aliquando eum telis confodere, et aliquando Slavis vendere; sæpius cerebro ipsius securibus compactis extinguere moliebantur; sed Deus, cujus providentia in sui dispositione non fallitur, dissipavit consilia eorum, et dilecto suo dedit cum tentatione proventum.

Sed cur hoc facere attentabant? Quia cum Deo erat spiritus ejus, in rigore ordinis tenendo, et in omni religionis observantia, nec patiebatur eos per abrupta vitiorum discurrere; erat enim sanctæ religionis indeficiens imitator, ordinis ac sanctæ institutionis admirabilis conservator, vitiorum fortis extirpator, virtutum verus amator; quæque honesta et sanctimoniarum plena investigans et docens. Severus exstitit in correptione, sedulus in correctione, dulcis et humilis in hortatione, modestus in reddenda ratione; in sermone verax, in judicio justus, in commisso fidelis. Infirmorum erat consolator, pauperum ac peregrinorum benignissimus procurator. Insistebat vigiliis, jejuniis et continuis orationibus, curam sui gregis infatigabiliter agens, cumque, ut fidelis servus talentum sibi creditum lucrifaceret, Domino suo jugiter precibus commendabat. Fratribus nocte quiescentibus, horas matutinales vigiliis anticipabat, Domini que misericordiam pro eisdem devotis gemitibus exorabat. In sermonibus suis, quibus fratres ad bene agendum instruebat, promptus erat ad lacrymas et ad lamenta, in tantum ut auditores suos sæpius ad penitentiam et cordis compunctionem provocaret, et cunctis liquido constaret divinam illi semper adesse gratiam. Zelo ordinis animatus aliquando elatus et superbis rigidus erat, atque transgressores ordinis emendatoriam sulcare vindictam cogebat et ferre sententiam, noverat enim quod pro tot esset rationem Deo redditurus, quot suo exemplo aut silentio a semitis justitiæ sineret aberrare. Denique illos, qui obstinatæ mentis erant, nec ad veniam

(11) Sine dubio parochia Thaastrup in præfectura Holbek.

petendam pro suis excessibus inclinabantur, ipse eis formam humilitatis ostendens, ab eis veniam contra regulam suæ dignitatis postulabat.

In persecutionibus, quæ ei a discipulis suis et aliis inferbantur, constans erat et patiens, et virtute patientiæ omnes vincebat. Virtus pietatis et misericordiæ in eo tantum abundabat, ut in illum peccantes, et post peccata ad veniam redeuntes, eum omni hilaritate et modestia exciperet, et pro eorum excessibus uberrime fletet, Dominoque pro eorum conversione gratias referret multimodis. Charitatem semper sectabatur, invidias et detractiones detestabatur, verbum inhonestum, sive vaniloquium, sive risus ineptos minime proferebat, vel ab ore alicujus audire volebat. Sermo ei jugiter erat de pace et concordia, et humilitate et mansuetudine, et de honore quo se fratres invicem prævenire habebant. In orationibus frequens, in lectionibus assiduus, in devotione exstitit præcipuus. Horis quoque diurnis ac nocturnis, sine magno necessitatis articulo, nunquam abesse volebat. Circa devotionem in choro, psallentium, ac sacrum altaris ministerium animus ejus sedulo versabatur, et devotiores in his tenerrime diligebat. Cilicio carnem suam usque ad diem mortis domabat, ipsamque spiritui servire cogebat. Frugalem mensam habere volebat, non propter corporis sui refectionem, cum miræ esset abstinentiæ; sed propter pauperum et infirmorum refocillationem, quos paterno fovebat affectu. In stratu suo nihil habebat, præter laneorum straminibus superpositum, aut pelles ursorum propter frigus expellendam, quando magis sæviebat hiems, nisi nimix infirmitatis molestia mollioribus eum indulgere membra coegisset: et sicut medicus erat ei victus, sic et vestitus.

Monasterium S. Thomæ apostoli, in loco qui Paracletus vocatur (12), primus construxit et ordinem S. Augustini in eo transtulit, et transferendo observari instituit ac privilegio domini Alexandri papæ ibidem perpetuo observandum confirmari fecit. Nunc vero quia in laude viri Dei utcumque a proposito digressi sumus, ad ea, quæ inchoavimus deprimere, redeamus. Cuidam dysenterico, in villa quæ Metheluse ab indigenis dicitur, per visum revelatum est, ut de cibo abbatis Wilhelmi gustaret et sanaretur a languore suo. Credidit homo ille sermoni, quem audierat, et misso nuntio citius ad claustrum, quod voluit, petivit et accepit. Cumque allatos cibos comedisset, cessante fluxu infirmitatis suæ, statim per eosdem intus reformari meruit.

Quædam puella, de villa vocabulo Nadweth, claustrum vicina, magnæ infirmitatis tenebatur cruciatu; cumque per tres dies jaceret quasi corpus exanime, vitalisque calor tantum membris ipsius

A inesse videretur; circumsteterunt eam amici ejus et cognati, lugentes eam tanquam defunctam. Mater autem puellæ, Brigida nomine, quia multos dies et noctes duxerat insomnes super eam, faciendo vigiliis, quarta die levi corripitur sopore; cumque obdormiret, vidit in somno mulierem, niveas vestes indutam, lecto ægrotantis assistere, sibique talia dicere: « Molestaris, mulier, plurimum pro filia tua. » At illa: « Quid mirum? triduo enim sustinemus eam, jamjam migraturam: et ecce adhuc tempus superest. » Respondit altera: « Scito filiam tuam sanitatem posse recuperare vitæque augmentum sumere, si de cibo vel reliquiis abbatis Wilhelmi de Paracletu gustaverit. » His dictis, disparuit; mater vero puellæ evigilans, omnia, quæ in somnis B audierat et viderat, cunctis qui aderant exposuit. Consulunt illi momentis mandato parere, quia prædictus abbas a multis sanctus habebatur, et vere sic erat, fulgente in eo gratia divina.

Mulier igitur spe bonæ visionis et consolatione suorum confortata, ad claustrum mobiliore properat gressu, et officialibus, quos extra ambitum claustrum invenit, visionem, quam viderat, ex ordine pandit. Nuntiat ergo a fratribus abbati mulieris petitio, et relexitur ejusdem de filia suæ remedio cœlitus manifestata visio. Vir Domini super afflictos pia semper gestans viscera, tam matri quam filia compatiens, pisces, quos *perticas* (13) vocamus, et sorbitium, quod sibi fuerat præparatum, jussit mulieri in nomine Domini impartiri, ut esset salus et remedium puellæ, in discrimine mortis laboranti. Gavisa illa de munere, mox domum redit prope, et quod secum attulit sorbile ocuis ori infudit filia. Quod cum tertio factum fuisset, et ad interiora miro laberetur rugitus, revixit puella, et attraxit spiritum, et post paululum resedit, quæ fuerat quæsi mortua; et cum accessissent ad eam sui, aperiens os suum, benedixit Deum et dixit: « Jam non moriar, sed vivam, et narrabo opera Domini; confido enim in Domino, quod precibus et meritis Wilhelmi abbatis reddita sim sanitati. » Qui ad eam convenerant, testimonium perhibebant veritati de his, et scimus, quia verum est testimonium eorum.

D Languerat quidam in villa Anese (14) et desiderabat bibere aquam de fonte, quem abbas fecerat emundari et firmis clausuris signari; sed quia nullus ad eundem fontem poterat habere accessum, nisi ad nutum illius, qui eum servabat clausum, fecit ille abbati suum intimari desiderium. Accitus est igitur Fr. Ericus, qui supradicti fontis habebat custodiam, præceptumque est illi, ut de ipsius aqua ægroti porrigat poculum. Cumque allatam gustasset languidus, mox cognovit quam saluber est gu-

(12) Loci nomen nostro sermone est *Ebelbolt* in parœcia Tierebye et præfectura Fridericoburgensi. Juxta Pontoppidanum in *Annal.* t. I, p. 443, translocatio facta est 1176.

(13) *Percas* rectius. *Pertica* autem facta est ex

voce Gallica, *perche*. Nos Dani hos pisces vocamus *Aborre*.

(14) Hodie parœcia et pagus Annise præposituræ Holboe, præfecturæ Cronborg.

atus ejus; quia non tantum sitim suam exstinxit, sed etiam optatæ salutis gratiam contulit.

Quidam monachus Cisterciensis ordinis, Haquinus nomine, de claustro Esromæ, tanta raucitate obtusi pectoris per multos annos anxietate, ut vix a circumstantibus eum discerni poterat, quid diceret. Cumque nullo antidoto potionis vel alterius artis, remedium suæ infirmitatis invenisset, incidit ei bonum consilium, ut ad azylum S. Thomæ de Paraclito declinaret. Venit ergo, et Patrem monasterii adiens, quid pateretur, querulo murmure exposuit, et cœpit eum humiliter rogare, ut ob gratiam recuperandæ sanitatis manum gutturi suo imponeret. Vir autem Domini, ad rogantem aliquantulum jucundatus, præmisso signo crucis, tetigit guttur suum, dicens: « Sanet te Filius Dei. » Et exauditus est pro sua reverentia; nam monachus divinum sibi sensit adesse auxilium; quia arteriæ anhelii pectoris paulatim dilatabantur, et organum vocis diu amissæ de die in diem reformabatur. Reversus igitur ad domum, unde exierat, confirmabat fratres suos, manifestans omnibus, quoniam in Paraclito est senior, qui novit homines curare; affirmans, quoniam hic est Wilhelmus abbas.

Quodam tempore, cum Wilhelmus a curia Romana rediret (15), equus servi sui inter rupes Alpium læsus pedem, iter nullum facere potuit; de quo infortunio animo turbatus, exoravit Altissimum, ut propter merita sanctorum, quorum secum reliquias retulit, sanaretur equus ille. Finita oratione, pedem equi dolore plenum manibus palpavit, palpando dolorem mitigavit: et ex illa hora sanatus est equus ille, inceptum peragens iter.

Quodam die, cum ad negotia domus exiret, equitavit quemdam roncinum (16); frater autem, qui cum eo ibat, considerans pulchritudinem equi et dispositionem membrorum ipsius, ait: « Proh dolor! quod talis equus non ambulat (17). » Cui abbas: « Credisne quod poterit ambulare? » At ille: « Minime credo, quia senex est, et naturalem minime immutabit cursum. » Cui iterum abbas: « Modicæ fidei, quid dubitas? (Matth. xiv.); potens est Deus facere eum ambulare quantum vobis placuerit. » Et hæc dicens, cœpit eum urgere calcariibus. Ille vero soliti cursus oblitus, gressus faciebat planos, bene ambulando, quandiu vir Dei dorso ejus insedit. Frater vero de viso miraculo admiratione plenus, reversus domum narravit fratribus suis, quæ gesta erant in via, quomodo Pater monasterii fecit roncinum ambulare; et mirati sunt universi.

Quodam tempore lecto ægritudinis incubuit, nimis infirmitatis debentur cruciati; cuique de spatio suæ vitæ dubitaret, nocte Dominica, graviore infirmitatis agitati stimulo, invocavit dominam suam B. Genovefam, quam toto mentis desiderio amabat, ut sui memor Dominum pro eo precatura

A accederet. Illa devoti servi sui miserta, cum parum obdormiret, apparuit ei, stans a parte pedum lecti, in quo jacebat, et facie jucunda et alloquio dulci consolabatur eum, dicens: « Ne timeas, quoniam bonum Dominum habemus. » Illo ex hilaritate vultus eam agnoscens, cœpit gratias agere venienti, inquirens, quis esset Dominus ille. Cui illa: « Jesus Filius Dei. » Vir autem Domini audiens Filium Dei nominari, quantum sopor sinebat, exultabat uberius, et post paululum evigilans, et sentiens se sanitati precibus S. Genovefæ virginis restitutum, benedixit Deum, qui non derelinquit sperantes in se (Psal. xxxiii), sed in sanctis suis semper est mirabilis (Psal. lxxvii). Multa quidem et alia per eum Dominus operari dignatus est miracula, quæ non sunt scripta in libro hoc, quia vel propter negligentiam oblivioni tradita, in memoria non habentur, vel quia sanctitati ejus detrahentibus incredibilia videbantur. Nunc autem ad gloriosum ejus transitum stylus reflectatur, et quo tempore et qualiter de hoc mundo migravit ad Dominum, brevi sermone referri debet.

CAPUT V.

Felix sancti obitus et signa futuræ gloriæ ejus prægressa ac secuta.

Ante septem annos sui transitus de hoc mundo ad Patrem, nocte quadam, per visum vir quidam decorus aspectu, veneranda canitie, venusta facie, astitit ei et dixit: « Septem dies vives. » Ille de visione sua plurimum sollicitus, sed Spiritu Domini plenus, septem dies incolumis transiit, interpretatus est per septem dies septem hebdomadas, vel septem menses, vel septem annos, quod verius erat, designari, sicut rei exitus comprobavit. Castigans igitur corpus suum et in servitutum redigens (II Cor. xi), quæquam Dominum Deum tota mentis devotione prius dilexerat, ac mandatis ipsius jugi observatione inhæserat, ab illo tamen tempore usque ad finem vitæ suæ, ita carnem suam cum vitis et concupiscentiis crucifixit (Gal. v), ut antea vita, respectu vitæ subsequentis, delicata fuisse crederetur ac voluptuosa. Quis enim eum sine lacrymis maxillas ejus rigantibus orantem vidit? Cumque in altari divina celebraret, sacrum mysterium offerens Deo, sic inflammabatur, sic lacrymabatur, veluti præsentis Domini in carne aspiceret passiones. Longum est itaque verbis exprimere, quantis vigiliis, jejuniis et orationibus assiduis se ipsum affligerit, et in holocaustum Domino præparaverit. Adjecit adhuc Dominus famuli sui tentare patientiam, et tanquam aurum in fornace probare, ita corpus ejus ulceribus replevit, ut a planta pedis usque ad verticem non esset in eo sanitas (Isa. i). Ille sciens, quia virtus in infirmitate perficitur, omnia patienter sustinuit, et ait: « Si bona suscepimus de manu Domini, mala autem quare non sustineamus? »

(15) Anno 1195.

(16) Roncinus est equus vilis.

(17) Id est non gradus vel passus facit; unde nos talem equum vocamus *en Pasganger*, gradarium.

Interea septem annis mira abstinentia et carnis mortificatione fere transactis, cum Quadragesima a cunctis fidelibus, sacra devotione observanda adveniret, vir Domini sedula mente meditans novissima sua et agonem sui finis, licet diem et horam suæ resolutionis adhuc ignoraret, terminum tamen, qui præteriri non poterat appropinquare sciens, quotidie, cum summa cordis contritione et lacrymarum effusione et magna reverentia, sacrificia Domini nostri Jesu Christi celebrabat, ac sacrosancta ipsius corporis et sanguinis participatione se præmunerat. Quarta feria, quæ Cœnam Domini præcellit, pausante eo in sua camera cum quibusdam fratribus, qui colloquendi gratia ad ipsum convenerant. Conquestus est prior sibi et cæteris fratribus, se nunquam graviorem noctem sustinuisse. Vir autem Domini e converso respondit: « Meliorem ac delectabiliorem noctem nunquam me recolo habuisse, quia vidi Dominum meum Jesum Christum; duo alii cum eo erant et ego tertius, cum quibus ineffabiliter sum delectatus. » Ad hæc prior inquit: « Forte, Pater sancte, Dominus in hac visitatione vos ad se vocare venit, sicut vobis promisit antequam partes Daciæ intraretis. » Ad responsa prioris suspirans, et perfundens fletibus ora, ait: « Fiat mihi secundum verbum tuum (Lxx. 1). »

Postera die, quæ Cœna Domini appellatur, ad altare divina celebraturus accedit, et absolute super discipulos solito more facta, et iisdem de manibus ipsius communicatis, missaque celebrata, Christum in pauperibus suscepturus, cum cæteris fratribus progreditur, et mandatur cum ipsorum magna devotione peragitur; quo peracto, ultimam cœnam cum discipulis suis sumpturum ingreditur, Dominicum in hoc imitatus exemplum. O felix cœna, quæ tanti Patris magis est illustrata præsentia, quam deliciis refectionis ditata! Quis verbis queat referre, quam hilaris vultus, quam jucunda facies omnibus a sancto viro est ostensa, qui illi convivio interfuerunt? Jam in vultu ipsius miro modo quoddam futuri gaudii præsagium demonstrabatur, quod ex abundantia lætitiæ, quæ in ipso ultra solitum cernebatur cognosci poterat. Jam divina misericordia locum habitationis suæ, sibi ad cœnandum præparatum intraverat; jam Spiritus sanctus totus interiorum hominum ipsius repleverat, et velut sponsus in thalamo (Psal. xviii), sic in cubiculo cordis sui requievit; jam demonstrabatur in carne ipsius, oculis corporeis subjecta, quanto exultationis gaudio anima ejus in Domino Deo suo exultavit, ob futuræ retributionis glorificationem, quam ei Dominus dare disposuit, sicut cuidam discipulo suo honestæ conversationis viro, nomine Gerardo, ante duodecim annos et eo amplius, per visionem revelare dignatus est.

Quadam nocte prædicto canonico in suo lecto quiescenti, quidam maturus ætate sic intonat: *Surge, sequere me.* Quem secutus, ad ignota loca

A deducitur tandem in quamdam planitiem, valde speciosam et floribus amœnam, venientes, domum miræ magnitudinis, marmoreis lapidibus constructam, subeunt. Quanta autem claritas, quanta odoris suavitas, quam mira jucunditas illi domui inerat, lingua videntis exprimere non sufficit: sedes autem in ea locata erat geminis pretiosis et auro purissimo adornata, et in medio sedis corona aurea posita, lapidibus pretiosissimis decorata, sed adhuc imperfecta; in circuitu autem sedis erant quatuor viri, in albis sedentes; laminas aureas cum lapidibus pretiosis ad perfectionem coronæ componentes. Cumque jam dictus frater, admiratione plenus et veluti in extasi raptus, ostensa sibi tacitus considerat, ductor suus affationem, quoniam cum probatus fuerit, accipiet coronam vitæ, quam repromissit Deus diligentibus se (Jac. 1). »

C Postquam surrexit a cœna voluit lavare pedes discipulorum suorum; sed tactus gravissimo dolore lateris, non est permissus. Residens ergo sic orabat: « Domine Deus, in omnibus et per omnia (Ephes. iv) fiat voluntas tua (Matth. vi), qui es benedictus in sæcula (Rom. iv). Illumina faciem tuam super servum tuum (Psal. cxviii) et salvum me fac, et non confundas me ab expectatione mea: ne projicias me in temporibus senectutis; cum deecerit virtus mea, ne derelinquas me (Psal. lxx). » Perseverante itaque infirmitate et magis ingravescente, cubatum deducitur; residuum diei et medietatem noctis subsequentis cum magno cruciatu sufferens. Postea, quia in eo gratia divina vacua non fuit, dolor ille sedatur, et leni febre corripitur: cunque viribus corporis cœpisset destitui, in vigilia Paschæ, fratres, qui ad eum visitandi gratia convenerant, rogaverunt eum, ut sibi provideret et sacra unctione perungeretur. Quibus ita persuadentibus, inquit: « Non est mihi, ut putatis; nihil doloris, nihilque debilitatis in corpore penitus sentio. Vellem mihi lectum in choro fieri, ut futuræ noctis Dominicæ resurrectionis ministerio interessem. » Quibus respondentibus, se cœnentium voces nequaquam sufferre posse, intulit: « Faciamus ergo, quod melius est. » O veneranda tanti viri circa cultum divini obsequii immutabilis devotio, quæ nec alicujus rei eventu, nec tanti defectus incommodo potuit minorari.

Illo autem sic laborante, assignati sunt fratres, qui in vigiliis excubantes custodirent eum. Sancta igitur nocte Dominicæ resurrectionis, vir Dei de suo

transitu sollicitus, unum de sibi astantibus advocans, dixit: « Scis, fili, quia nova advenit solemnitas, cuncto populo veneranda, debemus ideo novis indui vestibus. Affer mihi vestem quam habes, ut illam induam. » Intelligens ille, de qua veste loqueretur, attulit ei cilicium novum, et submoto veteri, vestivit eum novo. Cumque in magno foret defectu, a custodibus suis iterum admonetur, ut sacri olei liquore frueretur. Quibus ista persuadentibus respondit: « Præstante Domino nostro Jesu Christo, lucem expectabo. » Interea conventu gloriosæ noctis vigiliis et laudibus insistente, cum tertia lectio finem accepisset, et tertium responsorium inchoatum fuisset, cum transisset Sabbatum; unus ex custodibus festinanter accurrit, indicans eum cito migraturum. Depulsa noctis caligine, aurora sacræ lucis tunc rutilabat, quam vir Dei se promiserat expectaturum: cumque illud responsorium cantaretur, ut venientes ungerent Jesum; prior accitis aliquibus fratribus chorum exivit, ferens secum sacri olei liquorem, quo venerabilem Patrem jam agonizantem perungeret. Quibus advenientibus hoc solum sanctus Dei sæpius replicabat: « Cito, cito. » Unctione expleta, depositus est in cinerem et cilicium, ut secundum Martini doctrinam in cinere et cilicio Christianus et verus Catholicus moreretur. Quo facto pretiosam resolutus in mortem emisit spiritum, octavo Idus Aprilis, anno ab Incarnatione Domini 1202 (18), ætatis suæ anno nonagesimo octavo, postquam vero curam Dominici gregis suscepit quadragésimo (19).

Sic illa anima, a carnis ergastulo egressa, de tristitia ad lætitiã, de labore ad requiem, de mundo transivit ad Dominum. Spirituales autem filii venerandi Patris corpus cum hymnis et canticis, cum gemitibus et lacrymis in sanctam transtulerunt ecclesiam, collocantes illud in medio choro. Quibus in sedibus suis receptis, *Te Deum laudamus* incipitur, et matutinales Laudes resurrectionis Dominicæ, lacrymosis vocibus canentium, debita tamen veneratione explentur. Quam sit mirabilis Deus in sanctis suis, lector, animadvertet: quia nec vita istius viri fuit sine gloria, nec mors sine gratia, sed in conspectu Dei multum pretiosa: illo enim die suscepit eum Dominus in paradysum, quo idem Dominus victor ab inferis surrexit; et qui solemnia Dominicæ resurrectionis cum magno tripudio sæpius celebravit in terris, eodem die cum debito honore angelicis est associatus choris. Altera die Paschæ sepultus est ante altare Sancti Thomæ apostoli, quod ipse construxerat; domino abbate Turcillo ecclesiæ Beatæ Mariæ de Emsom, cum monachis suis, obsequium funeri ejus impendente, et

(18) Sanctus Wilhelmus moritur die 6 Aprilis, synono mane festi Paschalis, anno 1202 more veterum Gallorum tum finito, sed ad computationem nostram anno 1.03; nam hoc anno pascha incidit in die 6 Aprilis, cum anno 1203 in die 14 Aprilis. L.

(19) Henschenius et Papebrochius Act. SS. Apri-

A sacerdotibus ac clericis multisque aliis cum magna devotione accurrentibus, ut ipsius exsequiis interessent. In quo loco Dominus noster Jesus Christus, ad laudem et gloriam sui nominis, per gloriosi confessoris sui suffragia, usque in hodiernum diem innumera præstat beneficia, his qui ex toto corde quæruntil illum, cui est honor et gloria, per infinita sæcula sæculorum. Amen.

O quantus erat luctus omnium! quanta præcipue lamenta discipulorum, qui licet de tanti Patris glorificatione certi haberemur, ejus tamen orbatipræsentia, humano more tristabamur. Dies festi nostri conversi sunt in luctum, et sabbata nostra in lamentationem: licet gaudendum nobis esset, quod quem doctorem habuimus in terris, intercessorem haberemus in cœlis, si mens doloris rationem admitteret. Sed benedictus Deus, qui tristitiam nostram convertit in gaudium (*Joan. xvi*): nam post transitum Patris nostri juvenes nostri visiones videbant et seniores nostri somnia habebant, per quæ certi eramus quod Dominus in brevi sanctum suum esset mirificaturus.

Erant duo juvenes de familia ipsius sancti, in diversis constituti regionibus, qui in ipsa hora sui transitus de hoc mundo, in visione viderunt quomodo ad gaudium transivit angelorum; et licet eorum aliquantulum diversa est visio, utraque tamen plena fide relatione digna est et memoria. Alter istorum Nicolaus nomine, in Teutonibus partibus in civitate Hildesheim studio litterarum operam dabat: hic eadem hora, qua vir Dei glebam sui corporis cœlum ingressurus deposuit, vidit per visionem quamdam personam sibi ignotam, stola candida amictam, cœlum conscendere; et sicut in picturis solet fieri, in quibus Domini ascensio memoratur, totus infra nubes susceptus depingitur, tantumque pedes ipsius apparent, sic et iste sanctus infra nubes candidas susceptus est, tantumque pedes ejus et vestimentorum extremitates videbantur. Cumque ille in cœlum fixis luminibus visa admiraretur, astitit ei vir quidam dicens: « Quid admiraris aspiciens in cœlum; hic homo assumptus in cœlum, abbas vester est, qui in patientia vicit persecutiones sæculi; nunc autem coronatur, quia fideliter vixit in mandatis Domini. » Expergefactus ille, et per viam ductus ad monasterium unde apostatando recesserat, rediit, atque offerens se emendationi, prædictam visionem omnibus intimavit.

Alteri supradictorum, Godmundo nomine, in clauastro, quod Sora dicitur, commoranti, glorificati hominis talis ostensa est visio. Appropinquante diluculo Dominicæ resurrectionis, aspiciebat in visu, pene vigilans, multitudinem angelorum, prædulcelis, t. I, p. 624, putant hic reponendum *tricesimo*, non credentes S. Wilhelmum ante an. 1171 in Daniam venisse. LANCZA. [Verum vide supra col. 604 not. 9. Credo autem auctorem hunc numerum rotundum adhibuisse, nam revera tantum in Dania adfuit an. 38.]

suaavitate canentium; inter quos duo angeli ineffabili claritate fulgidi, quemdam ætate maturum, sacerdotalibus vestibus decoratum, a dextris et a sinistris sustentabant, brachia ipsius humeris suis, tenentes innixa, et ad cælum usque progredientes. Hos sequebatur diabolus, non minima dæmonum furentium atque stridentium stipatus caterva. Sanctis vero angelis in cælum receptis, ille hostis antiquus, dolenti similis, via qua venerat cum suis remeabat; quidam autem dæmonum lento sequebantur gradu, claudicando incedentes. Ille qui hanc visionem videbat, audacior factus, uni eorum, qui tardior cæteris veniebat, ait: « Adjuro te per Filium Dei, ut indices mihi quæ sunt hæc quæ vidi. » Ille interrogantem se torva facie et obliquo oculo intuitus, respondit: « Si scire vis, abbas vester Wilhelmus de mundo est sublatus, et tanto obsequio angelorum in cælo deportatus; nos autem venimus ut aliquid juris nostri in eo haberemus; sed violentiam ab angelis passi, frustrati sumus a proposito nostro. » Mane prima Sabbati surgens prædictus juvenis, magistro suo et omnibus qui cum eo erant visionem suam exposuit; qui respondentes dixerunt: « Vere credimus, quod jam dormitionem accepit, et in pace factus est locus ejus. » Tandem reversus ad domum nostram, eadem nobis ex ordine intimare curavit, et suscepto religionis habitu ibidem Deo militare cœpit.

CAPUT VI.

Miracula post transitum S. Wilhelmi.

Salvator noster Jesus Christus, volens dilectissimi confessoris sui Wilhelmi, quem stola immortalitatis post mortem vestivit in cælis, in conspectu filiorum hominum insignia revelare virtutum, dedit ei potestatem, super infirmos variis languoribus, faciendi opera quæ ipse fecit, et majora horum; ut collaudent multi sapientiam ejus, et usque in sæculum non deleatur, et non recedat memoria ejus, et nomen ejus requiratur in generatione et in generationem. Cœpit igitur servus Dei, postquam dormivit, cum patribus suis, primo inter incredulos et æmulos suos, quasi stella matutina in medio nebulae, paulatim rutilare miraculis; ut mendaces ostenderet, qui maculaverunt illum et detraxerunt sanctitati ejus, blasphemantes nomen ejus. Postquam autem clarificatus est apud proximos suos, cœpit ad laudem et gloriam nominis ejus, qui cunctos condidit sanctos, quasi sol refulgens in meridie, longe lateque majoribus et crebrioribus coruscare prodigiis; unde a quatuor plagis terræ factus est concursus populorum, cernere cupientium, quæ per eum fiebant mirabilia. Dæmonia ab obsessis corporibus effugabat, paralyticos sanabat, cæcis visum restituebat, claudis grassum, surdis auditum; mutis loquelam, contractos ac propriis genibus repentes in statum erigebat debitum, leprosos mundabat, mortuos suscitabat, et semimortuos a faucibus ipsius mortis ad vitam revocabat;

A et non tantum homines, sed et animalia sanabat. quemadmodum multiplicabat Deus misericordiam suam cum illo; venti turbines suos ad invocationem ipsius nominis coercabant, et maria ab amaritudine quiescebant. Sed his breviter commemoratis, venimus ad miracula, quæ vel audivimus, vel vidimus in civitate Dei nostri, id est in Paracleto, ubi requiescit gloriosus confessor Dei Wilhelmus.

Cum adhuc esset abbas Wilhelmus in corpore corruptibili, laborans senio, duo dentes ex capite ejus avulsi sunt; quos committens fratri Saxoni, dixit: « Habe custodiam horum dentium penes te, et noli illos amittere. » Fecit ille quod rogatus fuerat, hæsitans intra se cur hoc ei mandatum dedisset. Postquam autem tulit eum Dominus de medio, discipuli ejus, qui superstites erant, in memoriam tanti Patris, aliquid de rebus vel vestimentis ejus sibi impertiri optabant; inter quos adfuit sacrista, Brixius nomine, conquerens se nihil de rebus ipsius accepisse, præter mitram pelliceam, quam solitus erat gestare in capite. Cui sic conquerenti, frater cui dentes commisi fuerant, respondit: « Dabo tibi donum non parvum, imo magnum, margaritam pretiosam, scilicet dentem Patris nostri, qui te in vita sua dilexit non singulariter solum, sed specialiter unum. » Et hæc dicens, tradidit dentem. Ille pro collato sibi munere gratias agens multimodas, susceptum dentem, prout decuit, in magna habuit veneratione. O quanta Deus mortalibus C per hunc dentem postmodum contulit beneficia, quæ si scriberentur, mens infirma credere nequam acquiesceret.

Erat tunc temporis in claustrum quidam scholaris, Grimolfus nomine, fere quindecim annos ab ortu habens, morbo laborans caeco. Quodam die, cum in terram prædicto morbo elisus volutaretur spumans, supervenit abbas Richardus, viri Dei successor: et misericordia motus super eum, dicit secretario qui secum venerat: « Vides quam miserabiliter cruciatur clericus isto? Vade ocius, et dentem Patris in aqua lava, et ipsam aquam ori ejus infunde, ut probemus quid virtutis habeat in se dens ille. » Obtemperans præcepto abbatis, sibi injunctum implevit; cumque salutiferum liquorem ori laborantis infundere vellet, non potuit, quia dentes ad invicem tenebat compressos. Arripiens igitur cultellum fauces illius disjunctit, infundens ori ejus aquam allatam; quam cum gustando absorbuisset, cœpit fremere et gemere, sicut si bullientem olei liquorem sumpsisset; post paululum tamen requievit, quasi in extasi raptus. Transactis aliquibus horis diei, revixit spiritus ejus, et resurrexit sanus; de reliquo vero morbus ille eum non tetigit, neque contristavit, nec quidquam molestiæ intulit. Hoc initium signorum fecit servus Dei post transitum suum, in conspectu discipulorum suorum, et manifestavit gloriam suam. Eandem consecutus est misericordiam Sueno filius Tolph, morbo laborans simili.

Manifestavit iterum S. Wilhelmus gloriam sanctitatis suæ in villa Frisleven (20); manifestavit autem sic: Erat inibi mulier quædam, obsessa dæmone pessimo; quæ omnibus ad se consolationis causa accedentibus secreta cordis detegebat, exprobrabat peccata, prout suggestit ei inimicus. Diaconus, qui erat in villa illa, venit ut invocaret super eam nomen Dei sui, et ejeceret dæmonium. Vidit mulier diaconum ad se intrantem, et concitata ad contumelias, exclamavit: « Diacone, ad quid venis? Sta foris. Non es dignus ut intres sub tecto meo. Quis es, bene novi, et facta tua, habens scientiam viarum tuarum. Tu es qui pauperis mulieris gallinam furabaris, et deplumabas, et plumas cum pennis subtus una sepe abscondebas, et eandem in cœna edebas, putans furtum tuum me latere. Recede a me, pessime, recede: longe sit a me benedictio tua. » Diaconus de sibi objectis confusus, tristior quam advenerat in domum suam est reversus, objecti criminis conscius. Conversus quidam de familia et de domo ipsius sancti, in eadem villa existens mansionarius, prædictæ mulieris detestatus insaniam, venit ad claustrum, et petiit sibi dari aquam, in qua dens sancti viri lotus esset. Petiit et obtinuit, et reversus obtulit illam mulieri ad bibendum: bibit, et, expulso spiritu immundo, salva facta est ex infirmitate sua. Postea non multo elapso tempore, altera mulier in eadem villa arrepta est a dæmone, et simili curata est medicamine.

Iter faciente fratre Saxone, dum transiret Methuse, homines illius villæ clamabant ad eum dicentes: « Domine, si quid potes, adjuva nos, misertus nostri. » Quos cum interrogaret quid haberent et quid sibi vellent fieri, responderunt: « Est hic mulier Hestrith nomine, quæ habens nimium appetitum edendi radices olerum, ingressa est hortum suum, et cœpit eas ab humo effodere, et effossas avidè corrodere; quod cum fecisset statim insiluit in eam spiritus malignus, vehementer discerpens eam: et ecce eam ligatam tenemus, ne se ipsam interficiat ac pueros suos strangulet; virgis eam cædimus et majora flagella minamur, sed in hoc non proficimus, imo magis pœnam pœnæ accumulamus. » Commotus ille super infortunio mulieris, jussit sibi aquam exhiberi, quam dente S. Wilhelmi, quem sibi retinuerat, consignans et in ea tingens, invocato nomine sanctæ Trinitatis et ipsius sancti, dedit eis ut auferrent, ac furenti porrigerent mulieri. Cumque oblatam bibisset aquam, mox hospes improbus, vim sacri liquoris non sustinens, domicilium quod occupaverat reliquit invitus, mulierque sensum recepit pristinum. Frater vero supradictus post paululum reversus, declinavit ad domum mulieris, ut videret qualiter se haberet; invenit eam sane sapientem et laudantem Deum in sancto suo, qui fecit misericordiam suam cum illa.

In eadem villa uxor Wideri erat gravida: imple-

(20) Forte parœcia et villa Ferslev in præpositura Horn, et præfectura Fridericoburgensi. Vel etiam

tum est tempus illius pariendi; sed præ difficultate partus parere non poterat. Torquebatur misere, laborans partu, sed non parcens; languens, sed non moriens. Talibus cruciatibus afflicta, omnibus suis sit causa doloris. Interea intra matris claustra infans privatur vita, et sit infelicis matris-uterus miseræ prolis tumulus; jacet funus in funere, mortuum in moriente, ante subtractum quam visum, ante sepultum quam natum. Vir autem ipsius, pro morte mulieris suæ anxius, huc illucque discurrit, omnes circumvenit, si quid remedii moribundæ mulieri posset reperire. Tandem venit ad claustrum, sacristam invenit, inquit ab eo si aliquid consilli, scripto vel medicina, novit contra tam miserum casum. Cui sic interroganti respondit: « Non est opus medicina vel scripto in tali articulo, sed Dei et sanctorum suffragio; si fidem adhibueris, credo me ei antidotum posse conferre salutis. Lavabo dentem S. Wilhelmi in aqua, quam ei deferere ad bibendum: si crediderit se ejus meritis posse liberari, post gustum illius evadet periculum mortis. » Fecit quod promisit, et instructum bene in fide cum potu salutifero remisit ad propria. Cumque domum reversus fuisset, quod attulit infudit ori mulieris, præ dolore morti jam proximæ, et egreditur. Vix eo egresso foras, et liquore sancto ad secreta mulieris decurrente, peperit fœtum putridum. Quod cum vidisset, resumpto spiritu, exclamavit: « Si sic mihi futurum erat, quid necesse habebam concipere. Attende, Domine, et vide si est dolor ut est dolor meus (Thren. 1), sed gratias tibi ago, qui me meritis sancti confessoris tui Wilhelmi a periculo mortis liberasti. » Audientes vicini quod factum fuisset cum illa tale miraculum, congratulabantur ei, dantes laudes Deo et S. Wilhelmo non minores pro secundo miraculo quam pro primo.

Quodam tempore, dum frater Saxo jam sæpe nominatus venisset Willike, et se in hospitium recepisset, intravit quidam dæmoniacus, furens et frendens. Hunc tanta vexabat dementia, ut sæpius habitatione relicta inter bestias quasi bestia viveret. Ex ingressu ipsius tota turbatur familia, timens insultum ejus. Furentem intuitus frater, dixit: « Vis comedere? » Cui ille subsannando et debacchando respondit: « Tu comede. » Respondenti sic iterum ait: « Vis bibere? » et præcepit sibi aquam ministrari. Cumque mora fieret in allatione aquæ, accipit serum, quod in promptu erat, et intiagens in eo dentem S. Wilhelmi, porrexit ferioso. Cumque biberet, factum est in ore ejus dulcè sicut mel: unde datori suo ait: « Bonum est quod mihi dedisti; peto ut des amplius. » Et cum bibisset secundo et tertio, expulso spiritu phantastico, compos sui effectus est. Secundo die sequebatur eundem fratrem ad claustrum, magnificans Deum, et gratias exsolvit liberatori suo Wilhelmo, docens omnes experimento sui, quia *potens est et sanctum nomen* villa Froerslev in parœcia Herlov, præpositura Liunge-Fridericsborg, et præfectura Fridericsborg.

ejus (*Luc. 1*). Quodam tempore, cum D. Petrus Roschildensis episcopus, frater noster (21) apud nos esset, et in vespere ad cœnam discubisset, famuli ejus, qui inferebant ea quæ ad refectionem erant necessaria, nuntiaverunt ei dicentes: « Benedictus sit Deus, quia jam vidimus oculis nostris cereum ardentem, tanquam faculam de cœlo, supra sepulcrum S. Wilhelmi descendere et tectum ecclesiæ descendenti pervium iter facere. » Intravit unus post alium ejusdem visionis nuntius. Tunc venerandus sacerdos, luminibus erectis in cœlum, benedicens Deum, sic orsus est loqui: « Nisi quia potens est Dominus, quod et quantum vult et quomodo vult magnificare et glorificare, vix possum adhibere fidem miraculis, quæ ad quorundam sepulera referuntur facta, quorum vitam et conversationem in carne existentium cognovi; sed nullus scrupulus dubietatis cordi meo inhæret de virtutibus quæ ab isto sancto fiunt, cujus vitam tam probatam in omnibus esse perpendi, ut vix aliquis cordis ejus contritionem aut compunctionem, mentis humilitatem, conscientiæ puritatem, ad amicos et inimicos magnam charitatem et ad pauperes in maxima paupertate eximiam largitatem, sufficiat admirari: laudabo igitur nomen ejus assidue, et collaudabo illud in confessione, quoniam stabilita sunt bona illius in Domino, et ipse erit ei merces æterna. »

Quædam mulier, pauper rebus, sed fidē dīes, præsentavit se sepulcro S. Wilhelmi, gratiam sanitatis ab eo postulatura; quæ ventrem, sicut vidimus, adeo inflatum habuit tumoris magnitudine, ut vix trium ulnarum cingulo cingeretur. Fratribus ad refectionem euntibus, illa accepta licentia ad sepulcrum viri Dei lacrymis et orationibus insistebat: ipsis sumentibus cibum corporalem, ipsa reficitur cibo spirituali: nam illo horæ spatio curata est ab infirmitate sua, veluti sibi oranti confessor Domini respondisset: *Mulier, magna est fides tua: fuit tibi sicut vis (Matth. xv)*. O quam firma fides infirmæ! quam meritoria! quam cito remunerata! Fratribus ad ecclesiam reversis, in gratiis agendis, ita tenuis et gracilis est inventa, ut vix eadem crederetur, nullum retinens vestigium tumoris sive inflationis. Interrogata si aliquam ruptionem intrinsecus vel extrinsecus sustinisset, per quam humor noxius vel sanies defluxit; negavit se aliquid ruptionis vel doloris in sui curatione sensisse, sed tumorem sedatum fuisse, sicut placuit ei, qui eam sanam fecit. In memoriam hujus facti, et ad augmentum fidei aliorum, suspensum est cingulum, quo usa fuerat, habens longitudinem superius positam. Compulsantur igitur signa, et dantur laudes Deo, et glorificatur ab omnibus in miraculo, quod pro sui famuli

A fecit merito. Multiplicantur de die in diem prodigia; non deficit, sed augmentatur in domo Dei lecythus olei, sudat alabastrum unguenti, fragrat cœlestis odor balsami; concurrunt turbæ languidorum, et conuequuntur præmia beneficiorum.

Quantæ sanctitatis memorabilis Pater noster S. Wilhelmus in vita sua exstiterit, sui sequentium veluti et præcedentium miraculorum declarabunt prodigia: ut enim pietatis suæ multimoda beneficia frequenter et in publico indigentibus exhiberet, sæpius fratribus et aliis per visiones conquestus est, se in arcto loco concludi, eo quod in medio choro modicæ ecclesiæ, ex lignis fabricatæ, tumultus esset, paucorum præter fratres receptibilis, ideoque neque eis prodesse, neque aliis se posse conferre optatæ sospitatis gratiam, quandiu ibidem arctaretur et accessus hominum prohiberetur. Igitur dum in septimo anno, postquam requievit a laboribus suis, sanctuarium novæ et latioris ecclesiæ ex tegulis constructum consummaretur, et chorus fratrum in eo disponderetur, separatus longe a mausoleo viri Dei, lignæque ecclesiæ peregrinis et infirmis undequaque adventantibus ad orandum relinqueretur, in vigilia ascensionis Domini tanta multitudo populi convenit, ut ipsa ecclesia repleta vix tota curia alios capere posset: tunc a vespera usque ad missam subsequentis diei, quatuordecim facta sunt miracula; proxima vero Dominica quatuor, in festo vero Pentecostes omni die quatuor vel quinque.

C Succedente vero festo B. Bostulfi abbat. is, quod colitur octo diebus ante festum S. Joannis Baptiste, cum majus altare in honore B. Thomæ apostoli a venerabili Roschildensi episcopo Petro dedicaretur, tot et tanta fiebant mirabilia, ut nullus ea referre sciat, præter illum, quem nihil latet: in via enim, per quam veniebant; et in silva longe a monasterio, ubi sederat vel deambulaverat servus Dei, sanabantur ægroti. O quantum gaudium et exultatio tunc fuit in omni populo, vidente magnalia et mirabilia Dei, quæ operabatur per sanctum suum. Resonabat ecclesia, resonabat et curia, resonabat et silva in voces laudantium et dicentium: *Hæc est dies quam fecit Dominus, exsultemus et lætemur in ea (Psal. cxvii)*. Reddidimus et nos pensum servitutis nostræ, *cantantes et psallentes in corde et ore Domino (Ephes. v)*, quoniam bonus, quoniam in sæculum misericordia ejus (*Psal. cvi*), et quoniam *visitavit nos Oriens ex alto et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui (Luc. 1)*. Tunc recordati sumus verborum ipsius, quibus consolabatur nos in vita sua, conquiescentes de paupertate nostra; dicebat enim nobis: *Patientes estote (I Thess. v)*, quoniam adhuc visitabit vos Deus in salutari suo

(21) De hoc ita Claudius du Molinet not. ad Steph. Tornac. epist., p. 119: *Fuit nepos Absalonis, eique successit. Emiserat autem canonicam professionem Parisiis in manibus Stephani abbatis S. Genovefæ, postea episcopi Tornacensis, qui ad ipsum duas ex suis epistolas direxit, scil. Ep. 157 et 165. Obitus*

ejus notatur in Necrologio S. Genovefæ, die 18 Octobris, hoc modo: *Anniversarium piæ memoriæ Petri Roschildensis episcopi, cancellarii regni Daciæ, canonici nostri professi. LANCEB. Obiit anno 1214, et episcopus Roschildensis factus est 1192 post abdicationem Absalonis.*

(*Psal. cv*), et replebuntur horrea vestra saturitate A
(*Prov. i*), et erit locus iste valde gloriosus. »

CAPUT VII.

Alia S. Wilhelmi miracula.

Quædam mulier de Kopmanhaven (22), Olava nomine, ab infantia oculos habuit dolentes, propter quam causam cæcitatem incurrit : audiens hæc famam sancti viri ubique celebrem, venit ad sepulcrum ejus, lacrymis et orationibus postulans, ut lumen recipere mereretur. Petiit, et obtinuit quod voluit ; nam dum orationi insisteret, aperti sunt oculi ejus, ita ut clare videret omnia. In vigilia Pentecostes juvenis viginti annorum, paralysi dissolutus, et omni membrorum officio destitutus, ad tumulum S. Wilhelmi manibus aliorum appositus, deponitur ; rogatur custos sepulcri ut exhibeat illi paralytico salutarem liquorem, scilicet aquam in qua dens S. Wilhelmi lotus erat ; qui satisfaciens precibus rogantium, dedit aquam medicinalem, qua gustata, infirmus officium membrorum recipit, omnibus articulis ad debitum usum consolidatis.

Quædam mulier de Bardeleve, Reginalda nomine, ab utero matris suæ egressa fuerat cæca. Sicut tenebræ ejus ita et lumen ejus ; lumine carebat oculorum, sed lumine vigeat cordis. Unde in fide radicata et fundata, sciens quia *prope est Dominus omnibus invocantibus eum in veritate (Psal. cxliv)*, ducatu fratris sui ad S. Wilhelmum peregre profecta est. Quo cum pervenisset, nocturno tempore cœpit vigiliis in ipso cœmeterio facere. Cumque resideret et requiesceret a labore suo, horror gravis invasit eam, et timor et tremor venerunt super eam ; unde quasi in extasi facta, supra pedes suos erigebatur, et manibus miros faciebat plausus : post paululum ad terram relabatur, iterumque erigitur. Cumque sic sæpius impelleretur, frater ipsius, sciens eam concepta prole esse gravidam, timuit valde, ne abortivum faceret, vel quod in utero portaret pro tanta laboris magnitudine suffocaret ; unde conversus ad Dominum et ad sanctum ejus, pro ea cœpit humiliter deprecari. Quia vero *oculi Domini sunt super justos et aures ejus in preces eorum (Psal. xxxiii)*, infans conservatur in utero, et mulier illuminatur viri Dei merito ; nam nox ejus versa est in lucem, et sub ipsius temporis tenebris D tenebras amisit oculorum.

Andreas, sacerdos de Zunthe, diutino labore oculorum periclitabatur, et timebat se lumen oculorum amittere et continuæ noctis tenebris subjici. Corde igitur contrito et spiritu humiliato, ut has tenebras evadere possit, ad S. Wilhelmum se spondet profecturum. Habens igitur spem recuperandæ sanitatis, et sciens quia stulta et infidelis promissio displicet Deo, iter aggreditur, votum suum compl-

turus. Et quia virtus sancti erat ad sanandum eum, in via qua veniebat, remota caligine, oculi sui cœperunt clarescere, et visum amissum recuperare. Perveniens ad sepulcrum viri Dei hoc miraculum omnibus pandit, benedicens Deum, qui dedit eis talem patronum in salutem populi sui.

Ante quinque dies festivitatis B. Joannis Baptistæ, cives Roschildenses profecti de civitate sua venerunt ad S. Wilhelmum. Hos comitatus est quidam mutus, mercenarius bonus, Ketillus nomine, Normannus natione ; hujus linguam Satanas ligaverat undecim annos, nec quidquam loqui poterat. Postquam ecclesiam ingressus est conturbavit eum spiritus, et elisus concidit in terram. Resurgebat sæpius, sed gradu instabili stare non valebat ; vertebat se in latera, et volutabatur de loco ad locum ; corruerat in faciem suam, allidebatur ad petram, quocumque impetus eum ferebat : casu frequenti læsus, multumque discerptus, vestes suas projiciebat ; malo suo venisse videbatur, quia insanire putabatur, quem sic virtus divina sanare disponebat. Nocte Dominica matutinis fere decantatis, solutum est vinculum linguæ ejus et loquebatur recte magnificans Deum. Accurrit populus ad pium et gloriosum spectaculum, tam gaudio plenum quam admiratione dignum. Accurrunt Roschildenses, ut videant Ketillum loquentem, quem diu noverant obtumescens ; tandem præsentatur fratribus et ante priorem sistitur ; cui interroganti unde esset et quomodo loquelam perdidisset, respondit : « De Norvegia sum oriundus, ante undecim annos obdormiens in campo, perdidit loquelam : obdormivi sanus, evigilavi mutus. » Hæc eo referente, quædam matrona nobilis, apud quam fuerat hospitatus duobus annis, perhibebat testimonium verbis ejus, cum aliis multis, qui convenerant ad diem festum.

In die S. Nicolai venit ad nos quidam rusticus de Lucethorp cum filio suo surdo et muto habente annos duodecim. Hunc pater deputaverat custodem pecorum suorum, qui, ut mos est pastoribus, jacens in quodam monticulo, obdormivit ; cum autem surrexisset a gravi somno, surdus factus est et mutus. Rogavit nos pro filio, ut sancti admitteretur sepulcro ; roganti assensum præbuimus ; custos vero sepulcri accipiens dentem S. Wilhelmi, in aquam misit, eandem auribus et ori pueri infudit, dicens : « Præcipio tibi in nomine Domini et per virtutem S. Wilhelmi, ut dicas nobis, quo voceris nomine. » Ad hanc vocem adjurantis apertum est os pueri, auditu simul restituto, et respondit : « Petrus. » Post hæc interrogatus plura, respondit libere ad singula ; videntes hæc, gavisus sumus gaudio magno, laudantes Deum in sancto suo, qui surdum fecit audire et mutum loqui.

(22) In diplomatibus annorum 1186, 1193 et 1198 vocatur hæc urbs *Hafn*. A Saxone L. xiv, edit. Ascensii fol. 164 vocatur vicus Siglandiæ, qui *Mercatorum portus* nominatur, circa an. 1167 ; f. 179 : b. mentionem facit castelli ab Absalone conditi in pu-

blieo negotiatorum portu, et fol. 180 vocat eam *Atsalonicam urbem*. In diplomate anni 1253 vocatur *Koopmannæhafn*. Antiquissima mentio hujus loci est in Knytlunga Saga, c. 22, p. 38, sub nomine *Hofn*. ad annum 1044.

Alio tempore oblatuſ est quidam puer ſeptem annorum, quem matris uterus in hanc lucem profudit ſurdum et mutum : aderat tunc in eccleſia non minima multitudo populi, quam rumor novitatis attraxit. Suſcipiens ergo frater illam communem languidorum et infirmorum efficacem medicinam, miſit in os pueri et in aures dicens : « In virtute S. Wilhelmi præcipio tibi, ut poſt me loquaris verba quæ me audieris proferentem. » Adjuratus in virtute ſancti confessoris, mox duos ſenſus, ſibi a primordio ſui ortus denegatos, capessit, ſcilicet auditum et loquelam ; et inchoante fratre Dominicam orationem, loquitur verbum poſt verbum, voce articulata et intelligibili, licet in verbis formandis et exprimendis balbutiret ; qui autem adduxerant eum, ſtabant ſtupefacti, mirantes de hiſ qui procedebant de ore ejus.

Quadam ſolemnitate, cum innumeri utriusque ſexus ad ſanctum noſtrum concurrerent, attulit quædam mulier parvulam puellam inter brachia ſua, in cujus oculo ulcus excreverat immenſum, et ad intuendum valde horribile. Accedens illa cum filia ad fratrem, qui curam agebat infirmorum, rogat ut ſtillam ſacri liquoris oculo miſeræ natæ infundat. Inclinans aures petitioni mulieris, perfecit rogatum, et inſuper ſanctum dentem tumori applicuit. Mirum dictu ! ſtatim rupta eſt cutis ſub oculo, velut ferro tranſiſa, et tumor ſubſedit, cedens præſentis reliquiarum ; ſaniesque emanare non deſiit, donec oculus aperiretur, et claritate videndi ſimilis fieret incolomi ; et omnis plebs, ut vidit, dedit laudem Deo.

Crebrentibus miraculis et fama confessoris eſcente, ad auxilium ipſius conſugit quædam mulier, multis cruciata doloribus. Hæc ſanctum ſuppliciter exorabat, ut eam Domino ſuis precibus commendaret, quatenus ſic ſe de ſuis miſeriis liberaret, prout ſciret ſibi expedire. Nocturnas in eccleſia agens vigilias, cum leni correpta ſopore caput reclinaret ſuper formam (25), cui ſanctus in vita ſua conſuevit incumbere, orationi inſiſtens, vidit confeſſorem Domini aſſiſtentem ſibi et dicentem : « Mulier, revertere in domum tuam, quia in præſenti non poteris curari ; eſt tamen ſalus tua in manu Domini : poſtquam aliquantulum temporis feceris in tuis cruciatibus, tanquam lapis vivus in cœleſti ædificio collocaberis. » In hiſ verbis ex-pergefacta mulier, lætior ex promiſſis efficitur, quam ſi corporales amiſſiſſet dolores ; et quæ ſibi dicta fuerant, circumſtantibus referens et animadvertens Dei decretum eſſe immutabile, reſerſa in domum ſuam, cum ſumma devotione vitæ ſuæ præſtolabatur terminum.

Nec illud ſilendum eſſe arbitror, quod priori re-atione non eſt multum diſſimile. Erat quidam debilis membris et quaſi phreneticus, in villa Anese ; quæ vicina eſt claſtro : hic ſolatium ſuæ infirmi-

(25) Per formas Henſchenius et Papebrochius, p. 641, not. e, intelligunt : *ſabſellia choralia*.

tatis et debilitatis a ſancto volens impetrare, venit ad ſarcophagum ejus. Cumque inibi quinque dies continuaret in oratione et lacrymis, ut auxilium divinum ſuper ſe videret ; ſomno ſubditur. Dormienti apparuit confeſſor Dei, inquiens : « Quid hic jaces ? Sanitatem in hoc loco non habebis ; te autem in domum tuam redeunte ſanitatem recuperabis, ſed illa non erit tibi diuturna. » Hiſ auditis, conturbatum eſt cor hominis et contremuerunt oſſa ejus (*Jer. xxiii*), ſomnuſque ab oculis ejus tollitur. Excitatus itaque et viſionis ſuæ memor, non abſque magna cordis contritione, quod audierat, nobis indicavit. Inſtructus ergo quod divina Providentia in ſui diſpoſitione non fallitur, ad proprios lares revertitur. Poſtmodum non multo elapſo tempore robuſtior factus, arrepta ſecuri, ut ligna ſæcuret, ſilvam ingreditur ; dumque ſtudioſius operi inſiſtit, robur in quo laborabat ſuper eum corrumpit, et contracta membra mortuus eſt. Quid tamen cauſæ fuerit, quod talem ſortitus eſt mortem, non eſt mecum diſcutere ; quia judicia Dei abyſſus multa (*Paſt. xxxvii*).

In eadem villa debebant duæ mulieres, diverſa infirmitate laborantes : altera lumen amiſerat oculorum, altera vero in quadam ſui corporis parte ſacro igne conſumebatur. Sedulas Deo pro ſui liberatione fundebant preces, et S. Wilhelmus ſe voto obligabant, ut ejus ſuffragantibus meritis a tanta calamitate liberari mererentur. Hiſ ita in oratione perſiſtentibus, illa, cujus oculi caligaverant, in viſione videbat, ſe quaſi peregrinationis cauſa monaſterium S. Thomæ adire, obviumque S. Wilhelmum in via habere, ſuperpellicio indutum, et aſperſorium cum aqua benedicta in manu ferentem ; quo viſo admodum pavefacta, vix audebat interrogare, quis eſſet. Nihilominus tamen interrogat : « Quis eſ tu, Domine ? » Cui ille : « Conſide, filia, ego ſum abbas Wilhelmus, quem ſæpius invocasti ; et nunc vado ad mulierem, quæ mordaci igne in villa tua tribulatur, quia clamat ad me tota die ; tu autem interim vade ad locum requieſtionis meæ, et ibi præſtolare adventum meum. » Eadem hora evigilavit ſana, lumine oculorum recepto ; et in altera exſtinctus eſt ignis, non illuminans ſed conſumens, ut autem breviter dicam, ſicut utraque divina miſeratione ſimul eſt curata, ſic ſimul ad ſepulcrum confessoris Dei veniebat, ſimul in terram corruerant, ſimul ſurgebant, ſimul poſt gratiarum actiones glorioſa in ſe facta miracula omnibus prædicabant : nec hoc tantum illæ faciebant, ſed etiam villani ipſarum, qui curationi earum teſtimonium cum magno gaudio perhibebant.

Quidam ſacerdos de Schania, Reinerus nomine, de Hazdelzar (24), percuffus ſacro igne in lingua, ægrotabat ſere ad mortem, quia erat ille languor fortiffimus, fuerat ille quondam S. Wilhelmi diſcipulus, ſed apoſtatando inter ſæculares ſæculariter vivebat. Cum mors jam eſſet in januis, et vitæ ſuæ terminus

(24) Locus mihi ignotus, et forte vitioſe lectus.

acceleraret, misit filium suum ad monachos de A Ecclesia Omnium Sanctorum (25), ut aliquem fratrem sibi adduceret, qui ei confessionis et unctionis ministerium impenderet, et habitu suæ religionis investiret. Interim ad se reversus, et mente retractans quanta miraculorum gloria Dominus sanctum suum Wilhelmum mirificaverat; compunctus corde, quod ei vel in carne viventi vel post carnis depositionem glorificato non satisfacisset, ait intra se: « Pater sancte, peccavi in cælum et coram te; jam non sum dignus vocari filius tuus (Luc. xv). Sed parce peccatis meis, si autem, antequam nuntius redierit, aliqua salvationis gratia me visitaveris, ad domum tuam revertar, et quod deliqui, curabo emendare. » Corde vovit justitiam; et ecce divina miseratio, quæ semper poenitentibus præsto est, illi adfuit, et invocantem sanctum suum liberavit. Exstinguebatur subito ignis mordax, et rumpebatur tumor in ore, et sanies mista cum sanguine profuebat, quasi aliquis linguam digitis exprimeret. Sanus factus sanctum adivit, narrans nobis quantum Dominus fecit animæ suæ; sed tamen apostasiæ suæ renuntiare distulit: erat enim de numero illorum, qui in tempore tribulationis suæ clamant ad Dominum et cum liberati fuerint ad iniquitatem redeunt, et est error ille pejor priore.

Puella quædam, in villa Gherluse (26), eodem torquebatur morbo: jam loqui cessabat, et horam ultimam exspectabat. Erat in eadem villa quidam clericus, Laurentius nomine, qui eam tenere diligebat. Hic præ cæteris de morte ejus, quam diligebat anima sua, anxius ad claustrum properat, et impetrata aqua medicinali citius regreditur et ori dilectæ suæ salutarem liquorem, quem attulerat, curiosius infundit, et tumorem excrescentem eodem perungit; quo facto, morbi materia exstincta est et mulier convaluit ab infirmitate sua.

Sed quid facilius est dare salutem mentis an corporis? qui multos sanavit in corpore, mulierem de Ripensi civitate sanavit in mente. Insanierat multis septimanis post partum, et viro suo, matri et sorori et cæteris amicis suis inopinatum doloris vulnus inflixerat. Ab istis ad sanctum trahitur, manibus a tergo ligatis; licet renitens ac reclamans, sancto præsentatur: in ecclesiam ducta, ecclesiam replet clamore, verba blasphemiarum multiplicando. Ibi tota die et tota nocte insanians, adveniente luce solis, lucem recipere meruit rationis: soluta a vinculis, discrimen imposuit capillis suis: vestita vestibis suis, fecit gaudium suis consanguineis: in missa matutinali sumpsit Eucharistiam de manu sacerdotis, et quæ adducta fuerat in tristitia, jam sui compos remeavit cum lætitia.

Vir quidam, Bernardus nomine, ad nundinas Schanienses tendebat navigio: cui in mare navi-

ganti, accipiter, quem in manu tenebat, elapsus abvolavit. Altera die cum ad portum applicuisset, et ad prandendum discubisset, audivit a secum discumbentibus, per S. Wilhelmum suis temporibus inaudita fieri miracula. Quibus admiratus et de amissione sui accipitris cor adhuc habens saucium, in hunc prorupit sermonem: « S. Wilhelme, redde mihi accipitrem meum, et dabo tibi marcam ceræ. » Finitis his verbis, accipiter nutu divino advenit, et coram eo resedit. Attonitus novitate tanti miraculi, quod sancto vovit, reddere non distulit, laudem referens Altissimo, qui dedit talem potestatem hominibus. Magnus confessor noster, et magna virtus ejus, et miraculorum ejus non est numerus.

Allata est quædam mulier ad sepulcrum ejus, B Cælia nomine, de villa Ekebe (27), membra habens universa paralysi nimia dissoluta; manuum, pedum, totiusque corporis sui penitus impos jacebat: nullum vitæ videbatur habere indicium, nisi quod oculis inerat motio. Quocunque illam corporis vocabat necessitas, duorum vel trium ferebatur auxilio, quia non se ipsam a latere in latus vertere, non manus vel expansas claudere vel clausas porrigere, non pedes vel protensos retrahere vel ad se collectos protendere valebat. Jacebat ab hora nona usque in vesperam Dei exspectans misericordiam. Tunc primo incipit tremere, deinde caput parumper movere; sensit tandem crura pedesque ab insensibilitate revocari, calescere nervos, totumque corpus præter dexterum brachium in quamdam agilitatis gratiam renovari. Sensit igitur et experta est, manifesta Dei virtute se sanam effectam, præter dexterum brachium, quod ad sui correctionem remansit aridum. Lætabunda illico resedit, et lacrymis pro lætitia obortis sancto gratiarum actionem relatura, ad tumbam ipsius accedit. Fit clamor in populo, laudatur Deus in excelso, qui tantam curationis gratiam suo præstat Wilhelmo. Cur tamen brachium aridum remanserit, nec omnimodam consecuta sit sanitatem, stupet mulier, miratur frater sepulcri custos. Unde sequenti Dominica rogat eam redire, et pietatem Domini et ipsius sancti pro brachii sui restauratione efflagitare. Conservabat mulier verba rogantis corde suo, et Dominica sequenti revertitur; sed qualis venit, talis recessit.

Iterum in sancto die Pentecostes rediit; nec tunc exaudiri meruit. Miratur custos sepulcri mulierem toties casso labore venire et redire, ait illi: « Mulier, scrutare conscientiam tuam, et diligenter inquiri si aliqua via iniquitatis in te est, et confitere eam et mundaberis. » Paruit sanis dictis, et in domo sua statuit ante oculos cordis occulta conscientiarum, diligenter investigans quo commisso adhuc tenetur obnoxia. Tandem reminiscitur quoddam facinus se commisisse, quod nunquam alicui fuerat confessa.

burgum. L.

(27) Forte *Egbye* villa in parocchia *Glostrup*, præposituræ *Smørum*, præfecturæ *Hafniensis*.

(25) Prope civitatem *Lund*; a domino *Tunel* in introductione ad geographiam *Sueciæ* minus recte p. 235. S. *Helene* ecclesia vocata.

(26) Hodie *Gierlose* inter *Slangeroep* et *Friderici-*

Tunc ingemiscens, precibusque et lacrymis largioribus indulgens, ad sanctum Dei regreditur; et invento fratre, qui custodiam habebat sepulcri; adorat eum pronus, dicens: « Domine, propitius esto mihi peccatrici. Multum quidem peceavi, nec emendare curavi; sed audi me sero poenitentem, ora pro peccatis meis. » Confessa igitur prædicto sacerdoti crimen quod celaverat, et emendationis vitæ faciens sponsonem, repente marcidis brachiis recepit sanitatem. Videns se mulier totius corporis recepisse valetudinem, gratulabunda exclamavit: *Convertimini ad Dominum Deum nostrum, quoniam benignus et misericors est, patiens et multum misericors, et præstabilis super malitia (Joel. II).* Erat eodem die festivitas S. Joannis Baptistæ, et convenerat maxima multitudo utriusque sexus, quæ audientes quæ facta fuerant, glorificabant Deum, qui ad hoc hæcenus mulierem flagellavit in corpore, ut animam ejus mundaret a crimine. O magnæ pietatis virum, cujus precibus ab omni clade, tam animæ quam corporis, liberata est mulier! o insigne prodigium! quia quanto anima pars hominis est potior, tanto constat curationem ipsius gloriosius esse miraculum. Vere per confessorem nostrum factum est stud, et est mirabile in oculis nostris (Psal. cxvii.)

Erat quidam juvenis in Guthlandia, Lignerus nomine, dives valde, sed leprosus. Multa medicis, filiis hominum, in quibus non est salus (Psal. cxlv), pro sui corporis munitione voluit dare, sed non fuit, qui adjuvaret eum. Advertens tandem, quia vana salus hominis (Psal. lxx), et quoniam adhærere Deo bonum est, et ponere in Domino Deo spem suam (Psal. lxxii), ad nos post transitum maris pervenit, spe corporalis sanitatis adipiscendæ. Manus illius, brachia, pedes et crura, totumque corpus sordida lepra infecerat: post aliquot tempus secundum petitionem suam mansit nobiscum vigiliis et orationi insistens, et se sæpius aqua medicinali lavans ac refrigerans. Quo facto, secundum fidei suæ meritum, de die in diem melioratur, lepræ contagio evanescente. Reversus iterum ad patriam suam perfecte curatus est, et qui prius præ fetore omnibus erat vitabilis, deinceps habuit communionem cum hominibus, et habitavit cum illis. Testes suæ curationis habuimus parochianos suos et sacerdotem; qui reintegrata carne sua et reforescente, nullum signum lepræ in eo testati sunt remansisse.

CAPUT VIII.

Reliqua miracula S. Wilhelmi.

Vere gloriosus Dominus in sancto suo, et laudabilis in operibus illius, qui puellæ Inghesrit nomine de Nordenberghe (28), de villa Luagbe (29), pessimo contagio lepræ infectæ, ac sinistro oculo cæcatæ, misericorditer subvenit, in domo sui confessoris Wilhelmi, dum ei partim visum reddidit, partim a lepra mundavit. Hæc tanti beneficii munus adepta,

(28) Forte parœcia et villa *Lundbye* in præpositura *Hammer*, præfecturæ *Vordingborgensis*.

(29) Forte corrupte pro *Wordingborgh*.

A parentibus suis, quibus immensi doloris causa fuerat, inopinatæ lætitiæ reportavit materiam, ad propria rediens, et inter redeundum tota mundata. Sequenti anno cum matre sua rediit, lepra ex toto fugata, S. Wilhelmo pro tanto beneficio gratias actura, qui liberavit corpus suum a perditione. In reditu ejus obstupuerunt, qui eam prius viderant, quia sic erat alterata facies ejus, sic lepra annihilata, sic caro florida. Sacerdos Joannes et mater ejus perhibebant testimonium, quontam meritis S. Wilhelmi mundata erat a lepra sua.

B Aggravata est manus Domini super mulierem Allandensem (30), Tonnam nomine, lepram per totum corpus ejus diffundens, et carnem ejus gravi ulcere vulnerans; omnes, qui videbant eam, aspernabantur eam, quia a planta pedis usque ad verticem non erat in ea sanitas (Isa. I). Audivit mulier famam confessoris, et plurima percepit de miraculis ejus, unde festinavit adire eum, ut tribueret ei secundum cor suum, et adimpleret desiderium suum et fieret secundum fidem suam. Cum pervenisset ad locum, prostravit se in oratione juxta sepulcrum ejus, et clamavit ad Dominum ex toto corde suo, ut sui misereretur. Audivit Dominus et misertus est ejus, factus est adjutor suus; nam ea surgente ab oratione, in conspectu omnium, qui aderant, cecidit lepra de corpore ipsius, velut squamæ de pisce: et omnes, qui videbant, benedicebant Dominum, dicentes, quia hodie vidimus mirabilia (Luc. v).

C Adducta est ad nos quædam contracta de Norvegia, viginti sex annos ætatis habens. Ista auxiliosorum, multorum sanctorum limina expetierat, ut cui natura officium gradiendi negaverat, auctor naturæ, cui omnis natura subditur, sanctorum suffragio conferret. Sed distulit Deus apud alios dare ei salutem, ut sancto suo Wilhelmo fieret causa laudis et gloriæ. Applicuit mulier ad portum salutis, scilicet ad sepulcrum viri Dei, et statuit in corde suo spiritum ab oratione non relaxare, nec alias discedere, quousque consolidaret bases ejus et plantas. Post quindecim dies, nervis extensis, et talis pedum a natibus protensis, statuit confessor noster supra petram pedes ejus, et direxit gressus ejus; et vidit omnis populus contractam ambulantem et laudantem Deum: vidit et gavisus est.

D Cum turba plurima conveniret ad S. Wilhelmum, et de civitatibus properarent ad eum; quædam contracta a nativitate sua, Olava nomine, de oppido Copmanhaven, audita prioris miraculi fama, in vigilia S. Joannis Baptistæ ad sanctum est allata; sed præ pressura gentium in ecclesiam venire non potuit. Nocte igitur sequenti, cum juxta ecclesiam versus meridiem sederet, et sancti gratiam obortis lacrymis pro sui liberatione devotissime interpelleret; apparuit ei quidam veneranda canitie, dicens: « Mulier, ingredere ecclesiam. » At illa: « Domine,

(30) Hallandensem ex Hallandia, non ex Lalandia ut opinatus est Henschenius, p. 645, not. b.

Incessu carens præ multitudinē nequeo ingredi, nec habeo hominem, qui mittat me in ecclesiam. » « Repe, inquit ei senior, ad ostium ecclesie, quod respicit ad aquilonem; et ibi occurret tibi homo in grisea cappa alboque pileo, qui te introducet. » In his verbis consolata repsit velociter, et cum pervenisset ad ostium, invenit hominem, habentem vestitum sicut dixit ei senior; qui ab ea rogatus, transvexit eam in ecclesiam. Ubi recepta inter languidos, trementes et huc illucque corruentes, incepit et ipsa tremere; et quod cum fecisset, cognovit quia prope essent dies curationis sue. Anxiabatur tamen, quod vestes non haberet tales, sed tantummodo breves in quibus solebat reperere; unde sanctum in hunc modum interpellabat: « Alme Christi confessor W. helme, si volueris mihi gratiam sanitatis conferre, quæso, ne sinas me per pavementum volitari, cum sim semitecta, ne reveletur turpitudine mea, et illam in derisum omni populo. » Oravit, et secundum orationem suam factum est ei; nam primo nocturno finito cum quiesceret, dextri cruris nervos a nativitate contractos sensit laxari et laxando extendi: et item quasi post horam unam similiter nervos sinistri cruris. Consolidatis post paululum basibus et plantis suis, erigitur supra pedes; et quod natura non dederat, huc illucque incedendo, exercitio apprehendit. Quo facto, immisit in os populi canticum novum, carmen Deo nostro: viderunt enim multi et lætati sunt, et speraverunt in Domino. Hujus mulieris testis fuit decanus Absalon, de ecclesia B. Mariæ de Copmanhaven (31) cum fratribus suis, et omnes cives illius castri.

Memorabile et inter fideles memorandum, quod piissimi Patris nostri gratia quorundam votum prævenit, et ad voti obligationem eos compellit; quorundam sponsonem statim cum salute subsequitur; quibusdam occurrit in itinere, quosdam suscipit in introitu cæmeterii, alios vel in ecclesia vel ad ipsum sepulcrum præstolatur; alios abeuntes comitatur; nonnullos diutius ab auxilio suspendens, tandem sanitati restituit. Mulieri de civitate Lundensi, Guthæ nomine, contractis nervis atque constrictis, viginti quinque annis subtractus erat incessus. Hæc bis ad sanctum venit, nec tamen voto suo potita sospes est reversa. Secundo die post Ascensionem Domini tertio adventit, et usque in vigiliam Pentecostes jugiter juxta sepulcrum vigiliis et orationibus incumbens, misericordiam Dei et ipsius sancti devotius præstolabatur. Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ, adjiciens ei quod oratione intendebat; nam in sancta vigilia Pentecostes, expletis prophetiis et glorificationibus, discono evangelium

A pronuntiantem sumnus suavissimus obrepit ei, et audivit vocem dicentem sibi: « Muller, surge; non decet Christianos ad Evangelium sedere, sed cum reverentia stare et auscultare quod legitur. » Excitata respexit ad mulierem, quæ stabat ad tergum ejus, et interrogavit eam, quid sibi diceret. Cui illa, nihil intelligens hanc vocem venisse desuper, exsultavit uberius, et statim sensit nervos extendi, non tamen absque molestia, tibias vegetari, carnem reloveri, et medullam in ossibus caleferi. Inventa igitur drachma quam perdidit, at, surrexit lætabunda et laudans, et antequam lectio evangelii finem reciperet, ter sepulcrum confessoris firmo gradu circumcivit, obnixius gratias personando; populus autem in hymnis et confessionibus benedicebat Dominum, qui diem subsequentem, in quo et igne cœlesti mons Sinain canduit, et super Christi discipulos, Spiritus sanctus in linguis igneis descendit (Act. II), tanti miraculi gloria voluit prævenire.

B Paulus filius Entinghi, puer octo annorum, de villa Tortorpuyt, cum parentibus suis hospitabatur juxta molendinum, quod pertinet ad mansionem monachorum de Aswarbode (32): quibus in pratis ad feum congregandum euntibus, puer domi remansit. Intrans interim domum molendini, ut duceret equum qui traherat molendinum, per impetum rotæ ipsius molendini impulsus, cecidit inter quamdam columnam et ipsam rotam molendini, ita quod equus non poterat trahere molendinum. Sic inter rotam et columnam, dorso confracto, et aliis membris collisis, permansit ab ortu solis usque ad tertiam. In illa hora venerunt octo homines, qui retrahentes rotam cum magna difficultate puerum mortuum extraxerunt. Accurrit domina domus, Ingerth nomine, et volens probare, si adhuc viveret, vertebat eum huc atque illuc, et in auras sublevabat, sed frustra, quia non erat in eo vox nec sensus, sed jacebat absque statu vitali, ita ut dicerent omnes, quia mortuus est. Adveniunt tandem miseri parentes, ejulantes et clamantes: « Domine, miserere, Heu! quid accidit nobis? » Et flexis genibus clamabant: « Glorioso confessor Dei W. helme, redde nobis filium nostrum. » Et non surrexit puer, sed tota illa die permansit mortuus, et nocte usque ad galli cantum. In galli cantu autem voventibus illis, quod si resuscitaretur, Deo et beato W. helmo eum præsentarent, revixit spiritus ejus, et cœpit moveri; sed loquelam usque ad diem non recuperavit. Mane illucescente die, dicebat matri: « Quando ibimus ad sanctum W. helmum? » Gavisa mulier et admirata, quod sanctum nominaret, quem nunquam prius audierat nominari, respondit: « Fili, post octo dies, in die sancti Laurentii, si vixeris. » Ad-

(31) Hæc est antiquissima mentio templi B. Mariæ in Hafnia, qua nixus conjicio hoc templum ab Absalone una cum castro vel arce fuisse conditum, et tunc fuisse unicuique hujus urbis, quod etiam confirmatur Diplomate hujus archiepiscopi sine loco et anno, quo confirmat donationes quasdam factas

huic ecclesie per cives Hafnienses.

(32) Scribitur etiam *Aswardothe*, hodie *Asserboe* prope Esrom. Ibi monachi Carthusiani per Absalonem archiepiscopum introducti sunt anno 1169.

veniente solemnitate gloriosi martyris Laurentii, A ter pueri, sed jam non mater, orbata filio, continuas fundit lacrymas, crebra dat suspiria, clamorosas voces dirigit ad Deum, non cessans sanctum Wilhelmum invocare, ut ei restituat filium suum: tanto dolore concutitur, tanto mœrore afficitur, ut omnes ad planctus et lamenta provocaret, omnique pariter cum ea clamarent: « Sancte Dei confessor, super mortuum nostrum auxilium tui ostende virtutem, licet sumus indigni, ut credamus mirabilibus tuis, quæ auribus nostris frequenter insonuerunt. » Mater vero votum vovit, dicens: « Sancte Dei, si filium meum meritis tuis suscitatum recipere meruero, medietatem portionis ejus, quicquid eum in mobilibus continget, tibi offeram, et eum ad te adducam. » Misertus confessor mulieris, puerum vitam restituit, apparente primum in facie ejus nota ruboris, et postmodum eo oculos circumducente; et facta est lætitia magna in domo, et extrema luctus occupavit gaudium. Gaudium et lætitiâ obtinuit mulier, et fugit dolor et gemitus ab ea, et exclamaverunt omnes: « Confitebimur, sancte Dei, quia terribiliter magnificatus es: mirabilia opera tua (Psal. cxxxviii), et nos cognoscimus nimis. » Sequenti anno cum filio suo visitavit sanctum Wilhelmum, et coram omnibus fratribus et populi multitudine, adhibitis sibi testibus filium suum mortuum et a mortuis revocatum, meritis sancti Wilhelmi confessa est.

Filius cujusdam viduæ in Oreberghem (33), annos habens quatuor, ludens cum aliis pueris juxta amnem, sed casus lapis infra crepidinem alvei, in ipsis aquis submergitur. Redeunt pueri domum, qui cum eo luserant, nuntiantes matri, quia in amne præcipitatus est filius suus. Quibus auditis, scissis a pectore vestibus et avulsis a capite capillis, clamaret et ejulat: « Væ mihi miseræ! » Ilujus clamore glomerantur in unum vicini, et currentes ad locum, ubi pueri eum corruisse asserunt, minime reperiunt. Descendentes per ripam amnis, reperiunt eum in quodam sinu ipsius fluminis, ubi impetus gurgitis eum involverat. Repertum extrahunt, atque extractum cum luctu et ejulatu domum reportant. Suspendunt puerum pedibus luridi coloris, et os illius ligno imposito reserant, ut effluat aqua qua turget; sed in hoc amplius labor et dolor, quia defecerat spiritus ejus. Deinde rotant eum in alveo, et ad vitam casso conatu revocare contendunt. Interea ma-

(33) Forte *Ortingborgh*, vel *Wordingborg*.

S. WILHELMI ABBATIS EPISTOLÆ.

(*Script. rer. Dan.*, VI, 1.)

MONITUM AD LECTOREM.

Satis constat, Wilhelmum abbatem, cujus vitam tom. V, p. 458-495, et *Genealogiam regum Danorum*, tom. II, pag. 154-163 dedimus, reliquisse tribus, vel duobus tantum, ut Magnæo videtur, libris distinctas epistolas, quibus unum alterumque historię nostræ caput vel corroboratur vel illustratur, et unde sæculis quo vixit, mores et instituta haud pauca intelliguntur.

Has epistolas in elencho, hujus operis primo tomo præfixo, inter deperdita vel desiderata numeravit Langebekius. Nullus quidem, quantum scimus, codex membraneus superest; chartacea vero exemplaria, diversis temporibus descripta, ad manus nostras pervenere haud pauca, quæ tamen omnia, quod comparando edocti sumus, ex unica membrana manaverint. Hæc membrana sine dubio ea fuit, quam in bibliotheca Universitatis caps. Cypriani ord. 5 in-8° servatam Hauniense incendium 1728 delevit, quo incendio etiam Collectaneorum Bartholinianorum, tom. A, vel I, in quo p. 132-210, 346-356, 359 et 360 hæc epistolæ descriptæ fuere, consummavit.

Ex eis, quibus usi sumus, manuscriptis, primum locum cuidam in-4°, diversis antiquis manibus, quod litterarum forma arguit, scripto, assignamus. Illud publica auctione emptum, Grammio die 19 Febr. 1726 dono dedit Arnas Magnæus, qui in epistola hac de re scripta conjicit hoc exemplar in gratiam Andreæ Welleii esse exaratum. Titulus, cujus vitia nostra non facimus, ei ascriptus est hic: *Epistolarum liber unus contractus ex tribus epistolarum libris D. Wilhelmi, qui ante annos sexcentos ex cœnobio Parisiensis divæ Genovesæ opera Saxonis Grammatici vocatus est in Daniam, ut abbatis jungeretur officio in cœnobio Ebleholtensi apud Selandos, etc. Nunc primum publici juris factum in gratiam antiquitatis amantium ab N. N. N. Adjectaque est præcedenti pagina sequens nota: Codex variis locis mutilatus est, uti ex hac illius editione apparere potest. Manuscriptum hoc, initio et fine carens, vocamus MAGNÆANUM I.*

Alterum manuscriptum, quod habemus, descriptum est in folio ex dicta membrana universitatis Hauniensis, vel potius excerptum, quod partim ex præfatione epistolarum, partim ex eo quod multæ epistolæ, in cæteris exemplaribus obviæ, omisæ sunt, patet. In ultimis foliis hujus manuscripti descripta sunt